

Sillamäe Lasteaia Päikseke õppekava

SISUKORD

1.LASTEAIJA LIIK JA ERIPÄRA	4
1.1.Töökorraldus	4
1.2.Lasteaia väärtused ja eripära	5
1.2.1.Ettevõtlik õpe	5
1.2.2.“Kiusamisest vabaks!”	6
1.2.3.Tervist Edendav Lasteaed	6
1.2.4.Lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika (LAK-õpe)	7
1.2.5.Õuesõpe	7
1.2.6.Robotikategevused ja digivahendid	8
2.ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	8
3.ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS JA PÕHIMÕTTED	9
3.1.Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted	9
3.2.Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ja dokumenteerimine	10
3.3.Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	10
3.4.Päevakava koostamise põhimõtted	11
4.ÕPIKÄSITUS	12
5.ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED	12
6.KOLMEAASTASE LAPSE JA KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	13
6.1.Mänguoskused	13
6.2.Tunnetus- ja õpioskused	14
6.3.Sotsiaalsed oskused	15
6.4.Enesetegulatsiooni oskused	15
7.KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	16
7.1.Lõimitud õppe- ja kasvatustegevus	16
7.2.Valdkond „Mina ja keskkond”	17
7.3.Valdkond “Keel ja kõne”	18
7.3.1. Eesti keelt teise keelena kõneleva laps	18
7.4.Valdkond “Matemaatika”	19
7.5.Valdkond “Kunst”	19
7.6.Valdkond “Muusika”	20
7.7.Valdkond “Liikumine”	20
7.7.1.“Ujumine”	20
8.LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA DOKUMENTEERIMINE NING MEETODID JA VAHENDID LAPSE ARENGU HINDAMISEKS, JÄLGIMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS	21
8.1.Lapse arengu toetamise põhimõtted	21
8.2.Lapse arengu hindamise põhimõtted ja dokumenteerimine	22
8.3.Hindamise meetodid ja vahendid	23
8.4.Koolivalmiduse hindamine	23
8.5.Tugispetsialistide töökorraldus, tugiteenuste rakendamine ja dokumenteerimine	24
8.6.Lapse toetamise vajaduse väljaselgitamine, toe rakendamine ja dokumenteerimine	24
8.6.1.Toe määramine ja rakendamine	24
8.6.2.Laste toe liigid ja rakendamise põhimõtted	26

8.6.3.Dokumenteerimine	27
9.VANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	28
10.ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	29
LISAD	30
Lisa 1. Lapse eeldatavad üldoskused vanuseti. Tuge vajava lapse toetamine	30
1.1.Eeldatavad mänguoskused vanuseti	30
1.2.Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti	31
1.3.Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti	32
1.4.Eeldatavad eneseregulatsiooni oskused vanuseti	34
Lisa 2. Lapse eeldatavad arengu tulemused vanuseti. Tuge vajava lapse toetamine	35
Mina ja keskkond valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	35
Keel ja kõne valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	39
Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti	40
Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	42
Kunsti valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	45
Muusika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	46
Liikumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	48
Ujumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti	50
Lisa 3. Lapse arengu hindamise tabelid vanuseti	53
3-4 aastase lapse arengutabel	53
4-5 aastase lapse arengutabel	56
5-6 aastase lapse arengutabel	60
6-7 aastase lapse arengutabel	65
Lisa 4. Teemaatiline planeerimine	69
Lisa 5. Lapse arengu hindamise kava	74
Lisa 6. Individuaalse arengu jälgimise kaart	75
Lisa 7. Lapse individuaalne arenduskava	76
Lisa 8. Lapse koolivalmiduskaart	78
Lisa 9. Arenguvestluse küsimustik lapsevanemale	79
Lisa 10. Arenguvestluse kokkuvõte lapse arengu kohta	80
Lisa 11. Vaatlus	81
Lisa 12. Lapse toetamise protsessimudel	82
Lisa 13. Traditsioonilised üritused	85

Sillamäe Lasteaia Päikseke õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on välja töötatud koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega, lähtudes Vabariigi Valitsuse 7.augusti 2025.a määrusest nr.33 „Alushariduse riiklik õppekava” ja arvestades lasteaia eripära ning õppe- ja kasvatustegevuse arengusuundi. Lasteasutuse õppekava kinnitab lasteasutuse direktor, olles kuulanud ära hoolekogu arvamuse.

1.LASTEIAIA LIIK JA ERIPÄRA

1.1.Töökorraldus

Sillamäe lasteaed Päikseke on munitsipaalasutus, kus turvalises, eakohases, mängulises ning arendavas õpi- ja kasvukeskkonnas toetatakse kuni seitsmeaastaste laste üldoskuste arengut ning selliste teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, mis loovad eeldused põhihariduse omandamiseks ja edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus. Lasteaias Päikseke alushariduse õppe – ja kasvatusprotsess on süsteemne ja järjepidev.

Sillamäe Lasteaed Päikseke

Juriidiline aadress: Juri Gagarini 25, Sillamäe

Tööaeg: lasteaed on avatud 06.30-18.30, kus vajadusel tegutsevad valverühmad

Lasteaed alustas tööd 08.03.1983.

Kodulehekül: www.paikseke.ee

e-mail: paiksekesillamae@gmail.com

Sillamäe lasteaia Päikseke on moodustatud Alusharidusseadusele vastavalt vajadusele ja võimalusele hoiu- ja lasteaiarühmad:

- lastehoiurühmas on kuni kolmeaastased lapsed;
- lasteaiarühmas on kuni seitsmeaastased lapsed:
rühmas, kus on tõhustatud tuge või erituge saav laps, on laste piirarv väiksem kui teistes rühmades, arvestades, et üks haridusliku erivajadusega laps täidab kolm kohta.
- lapse heaolu ja arengu toetamiseks võib lasteaia moodustada väiksemaid rühmi vastavalt Alusharidusseadusele.

Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles. Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatustegevust, tagades lapse igakülgse ja järjepideva arengu koostöös koduga. Lastele pakutakse erinevaid võimalusi osaleda huviringides, näiteks taekwondos, jalgpallis ja teistes huviringides, mis rikastavad eestikeelset keskkonda.

Lasteaia visioon: Lasteaed on kvaliteetse õppe- ja kasvatustegevusega, innovaatiline ja usaldusväärne, professionaalne partner lastevanematele ja huvigruppidele laste arenguks vajalike tingimuste loomisel. Meie lapsed on terved, edukad, ettevõtlikud, ausad ja toimetulevad tüdrukud ja poisid.

Lasteaia missioon: Lasteaed Päikseke on kodune, lapsesõbralik, kohalikke traditsioone hoidev uuendusmeelse arengukeskkonnaga. Lastele on tagatud turvaline ja kvaliteetne kasvu- ja õpikeskkond. Toetatakse iga lapse arengut ja kooliks ettevalmistust, sõltumata tema võimekusest, ealistest iseärasustest, kodustest tingimustest, füsioloogilistest eeldustest ja tervislikust seisundist.

1.2.Lasteaia väärtused ja eripära

Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel. Lasteaia peamine ülesanne on kaitsta ja edendada lapse õigust täisväärtuslikule ning turvalisele lapsepõlvele. Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ning ühiskondlikke väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, terviseteadlikkus, keskkonna jätkusuutlikkus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

Lasteaia Päikseke väärtused:

P – *Pühendumus* – tegutseme südame ja hoolivusega.

Ä – *Ärakuulamine* – austame arvamusi ja tundeid, märkame vajadusi ja toetame arengut.

I – *Iseseisvus* – julgustame lapsi iseseisvalt mõtlema, tegutsema ja olema uudishimulikud.

K – *Koostöö* – teeme tihedat koostööd perede ja kogukonnaga, väärtustades traditsioone.

S – *Sallivus* – väärtustame erinevusi, mitmekesisust ning keele- ja kultuuriteadlikkust, oleme sõbralikud ja austavad.

E – *Enesekindlus* – toetame lapse usku iseendasse.

K – *Keskkonnahoid* – kujundame hoolivat suhtumist loodusesse ja tervisesse.

E – *Elurõõm* – õpime rõõmuga mängides.

Lasteaias Päikseke kasutatakse mitmekesiseid haridusprogramme, mis toetavad laste arengut.

1.2.1.Ettevõtlik õpe

„Ettevõtlik kool” on haridusprogramm, mis on suunatud ettevõtliku õppe integreerimisele lasteaia süsteemi, et tõsta hariduse kvaliteeti ja noorte edukust elus. Sillamäe Lasteaed Päikseke kuulub Ettevõtliku kooli lasteaedade võrgustikku.

Ettevõtliku õppe eesmärk on **ettevõtliku hoiaku kujundamine**. **Tahan-suudan-teen hoiakuga** laps on julge algataja, otsib uusi lahendusi, on kõrge motivatsiooniga, tegutseb koos teistega, püstitab eesmärged, saavutab tulemusi, on vastutustundlik ja hooliv ning võimeline ise ennast analüüsima.

Lasteaia õppekava eripäraks on ettevõtlikkusõppe lõimimine kõikidesse õppevaldkondadesse ja igapäevasesse õppe- ja kasvatustegevusse. Ettevõtlikkusõppe toetab lapse algatusvõime, loovuse, vastutustunde ja koostööoskuste kujunemist ning aitab lapsel märgata probleeme ja võimalusi ning leida neile lahendusi.

Ettevõtlikkusõppe toetab **üldpädevusi**, eelkõige:

- **õpipädevust**, kujundades lapse suutlikkust õppimist kavandada, katsetada, uurida ja oma kogemusi mõtestada;
- **suhtluspädevust**, arendades lapse oskust oma mõtteid ja ideid väljendada, kuulata teisi ning osaleda aruteludes;
- **sotsiaalsed ja kodanikupädevust**, kujundades koostööoskust, vastutustunnet ja arvestamist kaaslastega;
- **väärtuspädevust**, toetades hoolivust, ausust, ettevõtlikku hoiakut ja vastutustundlikku tegutsemist;
- **ettevõtlikkuspädevust**, arendades algatusvõimet, loovust, sihikindlust ja valmisolekut tegutseda.

Ettevõtlikkusõpe toimub mängulise, kogemusliku ja uurimusliku õpikäsituse kaudu. Lapsi kaasatakse õppetegevuste, rühmaürituste ja projektide planeerimisse, elluviimisse ja hindamisse. Lapsi arendatakse raha ja väärtuste mõistmisega seotud mänguliste tegevuste kaudu (nt laadad ja rollimängud). Kasutatakse projektõpet, probleemilahendust, õppekäike, õuesõpet ning koostööd pere, kogukonna ja ettevõtetega.

Ettevõtlikkusõpe toetab lapse terviklikku arengut ning aitab kujundada enesejuhtimisoskust, positiivset hoiakut õppimise ja tegutsemise suhtes ning valmisolekut edasiseks õpiteeks kooskõlas lasteaia õppekava eesmärkidega.

Lasteaed osaleb Pea Peale Pööratud nädalatel, kus lapsed saavad olla õpetaja rollis. Rühmaprojektide põhjal luuakse edulugusid, millega esinetakse erinevatel konkurssidel. Lasteaia elus viiakse ellu mitmesuguseid laste algatusi.

1.2.2.“Kiusamisest vabaks!”

Sillamäe lasteaed Päikseke osaleb MTÜ Lastekaitse Liidu programmis “Kiusamisest vabaks!”.

Programmi eesmärgid on:

- ennetada ja vähendada kiusamist lasteasutustes;
- luua kiusamisvaba keskkond reeglite, käitumismudelite ja hoiakute näol;
- töötada välja uusi meetodeid ja vahendeid kiusamise ennetamiseks.

"Kiusamisest vabaks!" metoodika järgi baseerub ennetustöö neljal põhiväärtusel, milleks on:

- **sallivus** – aktsepteerida lasterühma mitmekesisust;
- **austus** – suhtuda hoolivalt rühma kõigisse lastesse, erinevuste ja kommete austusega;
- **hoolivus** – huvi, osavõtlikkus ja abivalmidus kõigi laste vastu;
- **julgus** – jääda endale kindlaks, seada oma piirid, astuda välja nähes teisi lapsi piire rikkumas.

Kiusamisvastane programm on suunatud kolmele sihtrühmale:

- Lasteaia personal, keda innustatakse ja juhendatakse sallivust suurendavate sotsiaalsete käitumismudelite rajamisel.
- Lastevanemad, keda innustatakse programmi tegevusi toetama ja muudetakse otseste ettepanekutega nende tegevuste eest vastutavaks.
- Lapsed, keda innustatakse aktiivsemaks muutuma.

Lastel rühmades on lillat värvi **Sõber Karu**, kelle abil õpitakse tunnustama ennast ja kaaslast ning ennetama ja lahendama konfliktsituatsioone. Mänguasi väljendab turvalisust, lahkust ja sõbralikkust.

1.2.3.Tervist Edendav Lasteaed

Lasteaed Päikseke kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku. Eesmärk on toetada laste tervislikku arengut terviklikult, kujundada laste positiivset suhtumist tervisesse ja soodustada tervisliku käitumismudeli kujunemist.

Peamised tegutsemispõhimõtted eelkoolialiste laste tervisliku arengu toetamisel on:

- Eale sobiva ja tervisliku toidu tagamine (mitmekesine, tasakaalustatud, ohutu ja toitumissoovitustele vastav) ning tervislike toitumis- ja muude harjumuste kujundamine;
- Igakülgse kehalise tegevuse soodustamine;
- Laste tervise edendamine ja toetamine;

- Vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna loomine ja toetamine, milles laps igapäevaselt kasvab ja areneb, kaasates lapsevanemaid.
- Turvalise, tervisliku ja lapse arengut stimuleeriva keskkonna loomine (füüsiline ja psühhosotsiaalne);
- Isikliku hügieeni edendamine ja hambahaiguste ennetamine;
- Vigastuste ennetamine;
- Vaimse tervise edendamine ja probleemide varajane märkamine;
- Tervisehäirete varajane avastamine.

1.2.4.Lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika (LAK-õpe)

Arvestades, et lasteaia laste enamik pärineb muu emakeelega peredest, on õppe- ja kasvatustegevuse keskseks eesmärgiks eesti keele kui teise keele omandamise toetamine. Selleks rakendab lasteaed süsteemselt LAK-õppe metoodikat, mis võimaldab siduda keeleõppe igapäevaste tegevuste ja õppevaldkondadega.

Lasteaia eesmärk on:

- kujundada lastes aktiivne eesti keele kasutusoskus igapäevases suhtluses;
- arendada sõnavara, kuulamis- ja rääkimisoskust;
- toetada laste enesekindlust ja suhtlemisjulgust eestikeelses keskkonnas;
- luua keeleliselt rikastatud ja turvaline õpikeskkond.

LAK-õpe on lõimitud kõikidesse õppe- ja kasvatustegevustesse:

Igapäevategevused

- hommikuringid, planeeritud ja laste algatusel tekkinud õppetegevused, rutiinsed tegevused, mängud, liikumine, õuesõpe ja söögiajad toimuvad eesti keeles;
- õpetaja kasutab selget, toetavat ja korduvat keelemudelit;
- keelt toetatakse visuaalide, žestide ja rutiinidega.

Õppevaldkondade lõiming

- keel lõimitakse kõigi valdkondadega (mina ja keskkond, matemaatika, kunst, muusika, liikumine, ujumine);
- kasutatakse teemakeskset õpet, kus sõnavara kordub erinevates tegevustes;
- uued mõisted kinnistatakse mängu ja praktilise tegevuse kaudu.

Keelekeskkond

- rühmades on keelt toetavad sildid, pildid ja sümbolid;
- kasutatakse keelekaste, sõnaseinu ja temaatilisi materjale;
- eestikeelsete vabatahtlike ja teiste eesti keelt valdavate lastevanemate kaasamine tegevuste korraldamisse (nt töötoad, vestlused, mängud, raamatute ettelugemine, teatrietenduste näitamine).;
- eestikeelsete huviringide tegevuse korraldamine;
- lastele õppekäikude ja ekskursioonide eesti keeles korraldamine.

Laste omaalgatuslikku eesti keele kasutust julgustatakse ja tunnustatakse.

1.2.5.Õuesõpe

Lasteias rakendatakse õuesõpet, mis toimub vaatluse ja mõtestamise, elamuse ja kogemuse, harjutamise ja katsete, meeldejätmise ja loomise, mängu ja matkimise kaudu. Õuesõpe hõlmab nii planeeritud õppetegevusi kui ka laste algatusel tekkinud uurimuslikke ja loovaid tegevusi.

Õuesõpe toetab säästliku ja loodushoidliku eluviisi õpetamine, selle tunnetamine ja muutmine ainuvõimalikuks.

Õuesõppe läbiviimist soodustavad nii lasteaia territoorium kui ka linnakeskkond:

- lasteaia hooviala: staadion, platsid, puud, põõsad, taimed, lilled, putukad, linnud;
- lasteaia lähiümbrus: meri, jõgi, park, männik;
- terviseteemaline õpperada: Sillamäe Spordikompleks, terviserada mere jääres, merepromenaad, apteegid;
- kultuurikeskkonnateemaline õpperada: Sillamäe Raamatukogu, Sillamäe Kultuuri- ja Huvikeskus, Sillamäe Muuseum, teater „Teine Taevast“;
- ettevõtlusteemaline õpirada: poed, turg, juuksur, kohvikud;
- transporditeemaline õpirada: bussijaam, Sillamäe Sadam, valgusfooriga ristmik.

Õuesõppe kaudu:

- toetatakse laste tervist ja liikumisaktiivsust;
- kujundatakse keskkonnateadlikkust ja hoolivat suhtumist loodusesse;
- arendatakse iseseisvust, koostööoskust ja probleemilahendusvõimet;
- soodustatakse loovust ja avastusõhinat.

Õpetaja roll õuesõppes on suunaja ja toetaja, kes loob turvalise keskkonna, märkab õppimisvõimalusi ning seob kogemusõppe õppekava eesmärkidega. Õuesõpe toetab lapse loomulikku uudishimu ning muudab õppimise eluliseks ja tähenduslikuks.

1.2.6.Robootikategevused ja digivahendid

Robootikavahendite kasutamine loob seoseid erinevate ainevaldkondade vahel ning mitmekesistab lasteaias kasutatavaid aktiivõppe metoodikaid (Kiusamisest vaba lasteaed, õuesõpe, ettevõtlik õpe).

Robootikavahendite kasutamine toetab eesti keelest erineva koduse keelega laste eesti keele õppimist, soodustades sõnavara aktiivset täiendamist ja rääkimisoskuse arendamist.

Lasteaias on Blue-Botid, Ozobotid, Dash robotid, Maastikurobotid, Lego Education Steam Park, õppematid, kaardid ja muud õppevahendid. Eesti keele oskuse arendamist toetatakse häälsalvestusfunktsiooniga seadmete abil (heli salvestavad pesulõksud, taskutega seinamatt, nupud, jutupliiats). Igas lasteaiarühmas on interaktiivne tahvel ja tahvelarvutid, mille abil omandatakse digipädevused.

Eesmärgid:

- laps tunneb huvi robootika vastu;
- laps julgeb ja oskab etteantud juhise järgi programmeerida;
- laps oskab kaasaegset tehnoloogiat kasutades läheneda ülesannete lahendamisele loovalt, kasutades loogikat ja fantaasiat.
- lapsel areneb eesti keele oskus.

2.ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua kolme- kuni seitsmeaastase lapse puhul eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus. Üldeesmärgi saavutamiseks luuakse lapsele turvaline ja arengut toetav keskkond, arvestatakse tema individuaalseid eripärasid, kujundatakse sotsiaalseid ja

õpioskusi ning iseseisvust mängu ja igapäevaste tegevuste kaudu ning tehakse järjepidevat koostööd lapsevanematega, et tagada ühtne ja toetav kasvatuslik lähenemine.

3.ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS JA PÕHIMÕTTED

3.1.Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lasteaia rühmades lähtume **põhimõttest**:

- selgitatakse välja lapse arengutase, millest lähtutakse tegevuste eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel - tegevusi planeeritakse lapse lähima arengu tsoonist lähtudes koostöös lapsevanemaga ning õppeaasta jooksul täiendatakse ja täpsustatakse tähelepanekuid lapse arengu, oskuste ja vajaduste kohta; tuge vajavate laste arengutaseme ja vajaduste väljaselgitamisel kaasatakse tugispetsialiste;
- tagatakse igale lapsele eduelamus - tegevused kavandatakse lastele jõukohaselt, märkides ja tunnustades pingutust ning edusamme, mitte ainult lõpptulemust;
- toetatakse lapse loovust, huvi ja omaalgatust - lastele pakutakse mitmekesisest ja huvi tekitavat keskkonda, mida nad saavad ise kujundada ja muuta oma äranägemise järgi. Nad võivad iseseisvalt uurida, oma tegevust planeerida ja alustatud lõpetada. Kujundatakse hoiakut „tahan – suudan – teen“, toetades lapse sisemist motivatsiooni ja enesekindlust;
- luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostöine õhkkond - rühmas on selged ja järjepidevad reeglid, päevakava ja rutiinid; õpetajad ja vanemad järgivad ühtseid kokkuleppeid, eeskujuliku suhtlemisega toetatakse turvalist, hoolivat ja kiusamist ennetavat õhkkonda;
- väärtustatakse demokraatlikke suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes – lapsed ja täiskasvanud suhtlevad sõbralikult. Lapsi juhendatakse rahulikuks suhtlemiseks ja üksteisega arvestamiseks, toetades nende esmaste sotsiaalsete oskuste arengut;
- lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, võimaldades vabamängu, avastamist, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ja loovust toetavaid meetodeid nii individuaalsetes tegevustes kui ka grupis;
- väärtustatakse eesti keelt, eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga - Lastele pakutakse mitmekesiseid võimalusi eesti keele kasutamiseks ja arendamiseks ning tutvustatakse eesti kultuuritraditsioone, rahvalaule, -tantse ja -mänge, arvestades samal ajal ka teiste kultuuride eripära;
- toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutus olukordades - rakendatakse põhimõtet „üks inimene – üks keel“, mille kohaselt rühmatöötajad suhtlevad lapsega eesti keeles ning lapsevanemad oma emakeeles, vältides keelte segamist. Lapsevanemaid teavitatakse lasteaias käsitletavatest teemadest ning nad toetavad õpitu kinnistamist kodus oma emakeeles;
- kasutatakse digitehnoloogia võimalusi õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks - õppetöös kasutatakse mitmekesisest digitehnoloogiat mängulisel viisil, äratades lastes huvi ja julgustades neid seda iseseisvalt kasutama;
- kujundatakse loodussõbralikku suhtumist - lapsi suunatakse märkama ja hoidma loodust ning kasutama ressursse säästlikult. Täiskasvanud toetavad seda eeskujuga ühistegevuste kaudu looduskeskkonnas;

- kujundatakse tervislikke eluviise toetavaid hoiakuid ja harjumusi - lapsi suunatakse tegema teadlikke valikuid liikumise, toitumise ja isikliku hügieeni valdkonnas. Terviseteadlikkust arendatakse igapäevaste tegevuste, eeskujude ja selgituste kaudu.

Kõik töötajad panustavad lapse arengu toetamiseks ja tema potentsiaali parimaks avaldumiseks - tehakse koostööd, et toetada lapse individuaalset arengut ja aidata tal oma võimeid maksimaalselt rakendada. Lapsele luuakse turvaline ja arendav keskkond, kus tema potentsiaal saab parimal viisil avalduda.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ja dokumenteerimine

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus hõlmab kavandamist, rakendamist, hindamist ja arendamist ning on paindlik, tuginedes pedagoogilisele dokumenteerimisele.

Dokumenteerimise käigus tehakse nähtavaks õppe- ja kasvatustegevuse seos õppekavaga, eesmärgid, tegevused, teemakäsitus ning kokkuvõtte eesmärkide saavutamisest, samuti õppimise protsess (kogemused, tegevused) ja laste kognitiivne potentsiaal (arutlusoskus, väljendatud seisukohad, teadmised). Lasteaia dokumenteerimine toimub ELIISis ja hõlmab lasteaia dokumente, lasteaia- ja rühma tegevuskavasid muud materjali. **Lasteaia õppeaasta tegevuskava** koostatakse lähtudes arengukava, rühmanädalakavasid, päevikuid, lapsehindamist kajastavaid dokumente, analüüse ning lähtudes sisehindamise tulemustest, arutatakse õppekoosolekul ning hoolekogu istungil augustis ning kinnitatakse direktori käskkirjaga 1. septembriks. Tegevuskavas määratletakse aasta eesmärgid, kavandatakse tegevused ja üritused koos elluviimise ajakava ja vastutajatega. Ürituste planeerimisel lähtutakse lasteaia traditsioonidest, rahvuslikest tähtpäevadest ja prioriteetidest.

Rühma tegevuskava koostatakse 15. septembriks koostöös lapsevanematega, kaasates lapsi, ning see kajastab õppeaasta eesmärgi, ürituste kava ja tööd lastevanematega, arvestades laste vanust ja rühma eripära. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine toimub **nädalakavades**, kus määratletakse eesmärgid, teemad, õppetegevused. Kavandamine on paindlik ning võimaldab pedagoogil vajadusel teha muudatusi. Tegevuste planeerimisel arvestatakse nii üldoskuste kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi ning tagatakse valdkondade sisu ja tegevuste lõimimine. Õppeaasta lõpus arhiveeritakse planeerimisdokumendid virtuaalselt elektroonilises internetipõhises infosüsteemis Eliis.

Igal rühmal on oma **digitaalne päevik** infosüsteemis ELIIS. Õpetajad koostöös abiõpetajatega täidavad päevikus laste kohalkäimise tabelit ja päevakirjeldust (õppe- ja kasvatustöö), lisavad fotosid laste tegevustest ning avaldavad päevakirjelduse **hiljemalt kell 18.00**. Päevikusse sisestatakse planeeritud ja korraldatud tegevused ning kajastatakse, kuidas erinevad õppevaldkonnad on lõimitud. Õpetaja annab lapsevanemale tagasisidet vähemalt 1–2 korda nädalas lapse isiklike saavutuste ja tema arengu tulemuste kohta.

3.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

Õppe- ja kasvatustegevust korraldatakse õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini. Aktiivne õppeperiood toimub kalendriaasta 1. septembrist järgneva kalendriaasta 31. maini. Suveperioodil, 1. juunist kuni 31. augustini, viiakse läbi õpitu kinnistamisele suunatud tegevusi, mille keskmes on mängulised tegevused, laste liikumisaktiivsuse toetamine ning õuesõpe.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja käsitletava teemasisu valikul lähtutakse lapsest, alushariduse alusväärtustest, last ümbritsevast keskkonnast ning põhimõttest lähemalt kaugemale,

üksikult üldisemale. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine toimub nii planeeritud tegevustes, kui igapäevaste olukordade, mängu, suhtlemise ja ümbritseva keskkonna kaudu. Õpiolukorda loomisel arvestatakse toimuva tegevuse seost lapse eluga ja tema varasema kogemusega.

3.4. Päevakava koostamise põhimõtted

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel arvestatakse **päevakavaga**. Rühma päevakava määrab vastavalt laste eale päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Päevakavas on tagatud kolmeaastasele lapsele kuni kaks tundi puhkeaga päevas valikuvõimalusega une ja muu vaikse tegevuse vahel. Nelja- kuni seitsmeaastasele lapsele on tagatud üldjuhul kuni üks tund puhkeaga päevas valikuvõimalusega une ja muu vaikse tegevuse vahel.

Päiksekese lasteaia **päevakavas** on planeeritud õues viibimine 1–2 korda päevas (vähemalt 1–1,5 tundi korraga), kusjuures lastel on võimalus viibida õues ka õhtusel valgel ajal ja soodsate ilmastikutingimuste korral. Rakendame ka õuesõppe metoodikat, mida toetab lasteaia suur ja mitmekülgne õueala, kus igal rühmal on võimalus kasutada varjualust.

Muusikaõpetaja viib muusika õppetegevusi läbi 2 korda nädalas. Liikumisõpetaja viib liikumistegevusi läbi 1-2 korda nädalas. Liikumistegevused toimuvad nii õues, kui spordisaalis, sh talvel, mil liikumistegevused on planeeritud järgnevalt: üks liikumistegevus toimub õues ja teine liikumistegevus toimub lasteaia saalis. Lastele on korraldatud ujumistegevused 2 korda nädalas lasteaia hoone sees asuvas ujulas.

Lasteaia päevakava koos iga vanuserühma ajakava täpsustustega koostatakse õppejuhi poolt koostöös tervishoiutöötajaga õppeaasta alguseks ning kinnitatakse direktori käskkirjaga.

Kellaeg	Tegevus
6.30.-7.30. 7.30	Valverühm Laste saabumine lasteaeda Individuaalne töö lastega Õppe- ja loovmängud Vaba tegevus Info jagamine lastevanematega Võimlemine
8.15/35	Hommikusöök
9.00-	Hommikuring Lõimitud õppetegevused, õppekäigud Õues viibimine vaba tegevus, mäng avastus- ja õues õpe, vaatlused liikumismängud riietumine, ettevalmistused lõunasöögiks
12.10/40-	Lõunasöök
12.45./13.15.	Ettevalmistus uneks või vaikseks tegevuseks, uni, vaikne tegevus, unejutt
14.30/15.45	Ärkamine, riietumine, enesekorrastamine Vaba tegevus Ettevalmistused õhtuooteks
15.30/40	Õhtuoode
16.10 – 18.00	Muud tegevused arendavad tegevused ja mängud toas või õues individuaalne töö lastega ringides osalemine laste koju saatmine info jagamine lastevanematega
18.00-18.30 valverühm	

4.ÕPIKÄSITUS

Õppimise psühholoogiliseks aluseks on kogemus, mille laps omandab vastastikuses toimes füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnaga. Õppimine ja õpetamine toimuvad üldõpetuse põhimõtetel lapse lähima arengu tsoonis.

Õppe- ja kasvatustegevus on tervik, mille organiseerimisel võetakse arvesse lapse:

- füüsilist, kognitiivset, emotsionaalset ning sotsiaalset arengut ja võimeid;
- kultuurilist ja keelelist tausta;
- huvisid ja vajadusi.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, võimaldatakse teha valikuid ning julgustatakse tehtut analüüsima. Väärtustatakse lapse loovust, omaalgatust ja ettevõtlikkust. Lapsega tegelevate täiskasvanute ülesanne on olla lapse arengu suunaja, toetaja ja juhendaja ning kujundada lapse arengut toetav keskkond.

5.ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED

Õpi- ja kasvukeskkond on last ümbritseva vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna kooslus, milles laps areneb ja õpib.

Lasteaias toetatakse **vaimse keskkonna** kujunemist, et soodustada lapse mõtlemise, õppimise, loovuse, enesekindluse ja sisemise motivatsiooni arengut.

Keskkond põhineb hoolivatel ja usalduslikel suhetel, ühistel väärtustel ning tähenduslikel igapäevategevustel, mis kujunevad kodu ja lasteaia koostöös.

Õpetajad loovad turvalise ja toetava õhkkonna, kus laps saab mänguliselt ja uurivalt õppida, väljendada oma mõtteid ja tundeid ning arendada keskendumisvõimet, eneseregulatsiooni ja positiivset hoiakut õppimise suhtes.

Lasteaias toetatakse **sotsiaalse keskkonna** kujunemist lapse igapäevaste suhete ja suhtluse kaudu rühmas, lasteaias ja koostöös kogukonnaga.

Keskkond põhineb vastastikusel austusel, hoolivusel ja koostööl ning hõlmab lapse suhtlemist eakaaslaste, õpetajate, teiste täiskasvanute ja lapsevanematega.

Õpetajad suunavad lapsi arvestama teistega, väljendama oma tundeid ja mõtteid sobival viisil, lahendama konflikte rahumeelselt ning osalema ühistevõimel. Kodu ja lasteaia koostöö tagab ühtsed väärtused ja järjepideva arengu toetamise.

Lasteaias toetatakse **füüsilise keskkonna** kujundamist, mis soodustab lapse heaolu, arengut ja iseseisvust.

Keskkond põhineb lapsepärasel, turvalisel ja esteetilisel ruumilahendusel ning mitmekesistel mängu- ja õppevahenditel.

Õpetajad korraldavad ruumi ja vahendeid nii, et need oleksid lastele kättesaadavad, toetaksid valikuvõimalusi, loovust ja aktiivset tegutsemist nii siseruumides kui ka õuealal.

Lasteaias toetatakse **digitaalse keskkonna** kujunemist lapse õppimise, loovuse ja mängu toetamiseks.

Keskkond põhineb digivahendite teadlikul, eesmärgipärasel ja lapse arengut arvestaval kasutamisel.

Õpetajad juhendavad lapsi digivahendeid kasutama vastutustundlikult, arendades järk-järgult digipädevusi ning toetades lapse loovat ja teadlikku suhtumist digimaailma.

Õpi- ja kasvukeskkond toetab lapse positiivse enesehinnangu kujunemist ja lapse arenemist iseseisvaks, algatusvõimeliseks ja aktiivseks õppijaks.

Õpetaja loob õpi- ja kasvukeskkonna koostöös laste, abiõpetaja ja teiste töötajatega, kaasates vajadusel vanemaid. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel lähtutakse laste vanusest ja vajadustest ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja sisust.

Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamise põhimõtted:

- lähtutakse lapse heaolust, ühistele väärtustele tuginevatest kokkulepetest ning lasteaiataavadest;
- luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ja vägivallavaba õhkkond;
- suunatakse lapsi üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema;
- väärtustatakse ja tunnustatakse ideede ning arvamuste paljusust;
- tagatakse aeg mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks;
- kujundatakse heatahtlik ja avatud suhtumine erinevustesse ning kõikidele lastele tagatakse võrdsed võimalused;
- kohandatakse tegevusi, õpet ja õppematerjale paindlikult, võimaldatakse valikute tegemist ning luuakse võimalused aktiivseks osaluseks;
- tehakse koostööd vanematega.

Füüsilise keskkonna kujundamise põhimõtted:

- tagatakse turvalisus;
- tehakse õppeprotsess nähtavaks;
- tagatakse õppe- ja mänguvahendite kättesaadavus ja mitmekesisus;
- luuakse võimalusel füüsiline keskkond, mis on lihtsasti ümberkohaldatav, paindlik ning aktiivset liikumist võimaldav liigendatud rühmaruum, mis võimaldab tegutseda alarühmades ja pakub võimalusi omaette olemiseks;
- luuakse võimalused mängimiseks ja aktiivseks liikumiseks ruumides ja õues.

6.KOLMEAASTASE LAPSE JA KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Lapse arengu eeldatavad üldoskused

Õppekavas eristatakse üldoskused:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused
- eneseregulatsiooni oskused.

6.1.Mänguoskused

Lasteaias arenevad mängu kaudu lapse sotsiaalsed, emotsionaalsed, kognitiivsed ja füüsilised oskused. Luuakse võimalused mängudeks, mis toetavad lapse kõiki üldoskusi ning jagunevad loovmänguks, vabamänguks ja reeglimänguks.

Lapse mitmekülgsete mänguoskuste arenguks pakutakse erinevat liiki mängu:

- lavastusmäng, kus toimub muinasjuttude või lugude lavastamine;
- rollimäng, kus laps võtab kellegi teise rolli, näiteks jäljendades uue rolli käitumist;
- liikumismäng;
- ehitusmäng;

- õppemäng, milles kasutatakse mänguasju, lauamänge, suulisi mänge, tähelepanu arendavaid mänge, sõna- ja häälikumänge, meeli arendavaid mänge ning lükkamis- ja puhumismänge.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- suudab väikeses grupis mängule keskenduda;
- kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid;
- jälgendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;
- sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;
- kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;
- suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
- suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- suudab mängule keskenduda;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi;
- näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust;
- algatab mänge ja arendab mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.

6.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetus- ja õpioskuste arendamise eesmärk lasteaias on toetada lapse mõtlemise, taju, tähelepanu, mälu, kõne ja õppimisoskuste arengut ning luua eeldused iseseisvaks õppimiseks, probleemide lahendamiseks ja koolivalmiduseks.

Tunnetusoskusi arendatakse mängu, vaatluse, uurimise, arutlemise ning kordamise kaudu igapäevastes õppetegevustes. Õpioskusi arendatakse järjepidevate rutiinide, mänguliste õppetegevuste, koostöö ja lapse huvidest lähtuva tegevuse kaudu.

Õpetaja loob turvalise ja arengut toetava õpikeskkonna, arvestab lapse individuaalseid eripärasid ning toetab lapse iseseisvust, motivatsiooni ja eduelamuse kujunemist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega;
- suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda;
- mõistab lihtsamat kõnet;
- valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara;
- väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;
- suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;
- oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid;
- oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;
- suudab järgida lihtsat juhust;
- oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda;
- saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;

- suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust;
- esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada;
- oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada;
- saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades;
- kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

6.3.Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste arendamise eesmärk lasteaias on toetada lapse toimetulekut suhetes, kujundada koostöö-, suhtlemis- ja enesejuhtimisoskusi ning luua eeldused ühiskonnas toimetulekuks ja õppimiseks.

Sotsiaalseid oskusi arendatakse:

- igapäevaste suhtlus- ja mänguolukordade kaudu;
- koostöömängude ja rühmategevuste abil;
- rolli- ja draamamängude kaudu;
- vestluste ja olukordade reflekteerimisega;
- visuaalsete abivahendite ja sotsiaalsete lugude abil.

Õpetaja loob turvalise ja hooliva keskkonna, sõnastab kokkuleppeid koos lastega, suunab lapsi arvestavale suhtlemisele ning toetab lapse positiivse minapildi kujunemist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada;
- on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada;
- osaleb täiskasvanuga ühistegevustes;
- saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;
- loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos;
- jagab mõnikord asju ka teistega;
- algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust;
- oskab väljendada oma vajadusi ja soove.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda;
- püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi;
- teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi;
- järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides;
- suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

6.4.Enesetegulatsiooni oskused

Lasteaias rakendatakse lapse eneseregulatsiooni oskuste toetamiseks järgmisi võtteid: selged rutiinsed tegevused, järkjärguline juhendamine, rahulik ja toetav tagasiside, rahunemispesa,

positiivne tagasiside, tunnete peegeldamine, rahunemismeetodite õpetamine ning oskuste õppemeetodi kasutamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- tuleb toime vanematest eemalolekuga;
- tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;
- suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada;
- suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;
- saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega;
- paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada;
- kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni;
- suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda;
- oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

7.KUUE- KUNI SEITSMEAASTASE LAPSE VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse erinevaid valdkondi.

7.1.Lõimitud õppe- ja kasvatustegevus

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub alushariduse riiklikust õppekavast ning nüüdisaegsest õpikäsitusest, mille kohaselt on laps aktiivne, võimekas ja kompetentne õppija. Õppimine on lapse jaoks loomulik, kogemuslik ja tähenduslik protsess, mis toimub tegutsedes, mängides, suheldes, katsetades ja ümbritsevat keskkonda uurides.

Õppe- ja kasvatustegevustes ning spontaansetes õpiolukordades lõimitakse teadlikult erinevaid valdkondi, tegevusi ja teemasid. Lõimitud õpe võimaldab vabamängu, uurimist, liikumist, muusikat, loovtegevusi ning aktiivset õppimist nii individuaal-, väikese grupi kui ka rühmategevustes. Lõimimine toetab lapse terviklikku arengut ning aitab tal mõista maailma seostatult ja elulähedaselt.

Õpe on korraldatud terviklikult, kus õppevaldkonnad – keel ja kõne, matemaatika, mina ja keskkond, kunst, liikumine, muusika ning üldoskused – on omavahel seotud ning toetavad üksteist. Lõimimine toimub eelkõige nädalateemade, projektõppe, mängu, igapäevategevuste ja rutiinide kaudu.

Õpetaja roll on luua õppimist toetavaid õpiolukordi ja keskkondi, märgata laste huve ja algatusi ning toetada lapse aktiivset osalemist õppimises. Õpetaja suunab, innustab ja mõtestab koos lastega nende kogemusi, pakkudes vajadusel tuge ning sobivaid väljakutseid.

Täiskasvanutel (pedagoogidel, abiõpetajatel, lapsevanematel) on kindel roll õppimise korraldamises, luues õppimiseks tingimused:

- tuues lapse ellu kultuurikogemusi (keel, raamatud, muuseumid, looduskeskkond, traditsioonid);
- pakkudes mängimiseks või ideede elluviimiseks vahendeid ja tegevusvõimalusi;
- suunates ja toetades suhtlemist;
- märgates lapse huvisid ja ideid.

Lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel ja elluviimisel arvestatakse laste individuaalsete eripäradega. Vajadusel rakendatakse diferentseeritud õpet ja individuaalset tuge, et tagada igale lapsele arengut toetav ja jõukohane õpitee.

Lõimitud lähenemise kaudu muutub õppimine lasteaias:

- **mängulisemaks ja paindlikumaks**, sest tegevused lähtuvad laste enda kogemusest;
- **koostöisemaks**, sest eri valdkonnad ja tegevused ühendavad lapsi, õpetajaid ja lapsevanemaid ühise eesmärgi ümber;
- **refleksiivsemaks ja tähenduslikumaks**, sest laps õpib oma kogemust mõtestama ja seda teistega jagama.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused ja üldoskused vanuseliselt (3-4a, 4-5a, 5-6a, 6-7a) esitatakse valdkondades:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne (eesti keel teise keelena; eesti keel emakeelena);
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine, ujumine

7.2.Valdkond „Mina ja keskkond”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid;
- oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest;
- oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid;
- oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi;
- saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid;
- oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda;
- oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida;
- oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist;
- oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid;
- märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt;
- tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust;
- oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites;

- oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest;
- oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega;
- oskab liikluses ohutult käituda;
- oskab kirjeldada, tervisliku ja mitmekesine toitumise põhimõtteid ning teab, miks need on olulised tervise hoidmisel;
- oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel;
- oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine;
- oskab selgitada raha otstarvet;
- teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas;
- oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhtida lihtsamaid robotikaseadmeid.

7.3.Valdkond “Keel ja kõne”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- oskab jutustada pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse alusel, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma ja teiste tegelaste tundeid;
- kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu;
- oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega;
- teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

7.3.1. Eesti keelt teise keelena kõneleva laps

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane eesti keelt teise keelena kõnelev laps:

- mõistab tuttavalt teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eesti keelset kõnet;
- tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes;
- saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud, ja toimib vastavalt;
- saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires;
- kasutab kõnes sobivaid eestikeelseid viisakusväljendeid;

- suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiepega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu;
- tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu;
- oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega;
- teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

7.4.Valdkond “Matemaatika”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust;
- oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt;
- oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke + , − , =;
- oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- oskab järjestada kuni viiete esete suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- oskab kasutada õigesti mõisteid eile, täna, homme, enne, praegu, varem-hiljem, noorem-vanem;
- orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes – all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal;
- oskab määrata kellaaega täistundides;
- oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses;
- oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva;
- teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms);
- tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada;
- märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.

7.5.Valdkond “Kunst”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab leida ümbritseva vaatlemisel detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil;
- oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutlusvõimet;
- kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt;
- oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle;
- oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd;
- vaatleb kunstiteoseid ja oskab kogetust vestelda;
- kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel;

- oskab luua digitaalsed sisu (näiteks foto, heli, video).

7.6.Valdkond “Muusika”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab laulda eakohaseid laule kaastlastega ja üksi;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaastlastega;
- oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule;
- oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaastlastega;
- oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

7.7.Valdkond “Liikumine”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele;
- peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid;
- sooritab põhiliikumisi pingevalt nii, et liigutused on koordineeritud;
- oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi;
- suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata;
- oskab sooritada koos kaastlasega rütmiliikumisi;
- oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid;
- oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mänge;
- oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

Liikumisvaldkonna sisu hõlmab: liikumisalaseid üldteadmisi, liikumismänge, erinevaid spordialasid, tantsu ja rütmikat.

Liikumisoskused jagunevad:

- edasiliikumisega seotud oskused (kõndimis-, jooksmis-, ronimis-, hüppamis-, hüplemis-, roomamis-, veeremis-, ujumis-, tantsuoskus);
- vahendil edasiliikumisoskused (suusatamise, kelgutamise oskus);
- vahendi käsitlemisoskused (viskamis-, püüdmis-, veeretamis-, põrgatamisoskus, jalaga/käega palli löömisoskus, vahendiga palli löömisoskus);
- kehakontrollioskused (tasakaaluoskus seismisel, liikumisel, erinevates asendites ja liikumiste kombinatsioonides).

7.7.1.“Ujumine”

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- teab ja järgib vees ja basseinis kehtivaid käitumis- ja ohutusreegleid;
- julgeb vees tegutseda, liigub vees enesekindlalt ning suudab keskenduda ujumistegevustele;
- oskab abivahendita libiseda rinnuli ja selili;
- töötab vees õigesti jalgadega rinnuli ja selili;
- hingab vette ühtlases tempos ja suudab teha kuni 10 järjestikust väljahingamist vette;
- hoiab hinge kinni kuni 10 sekundit ning oskab sukelduda ja võtta basseini põhjast esemeid;
- oskab ujuda krooli rinnuli ja selili lauaga, koordineerides käte ja jalgade tööd;
- ujub esikrooli ilma hingamiseta;
- suudab ujuda krooli rinnuli ja selili kogu basseini ulatuses (vähemalt 8 meetrit);
- kasutab ujumisel erinevaid abivahendeid (nt laud, nuudel) eesmärgipäraselt;
- mõistab ujumise tähtsust tervise, ohutuse ja liikumisoskuste arengu seisukohalt.

8.LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA DOKUMENTEERIMINE NING MEETODID JA VAHENDID LAPSE ARENGU HINDAMISEKS, JÄLGIMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS

Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapse ja vanemaga. Lasteaias arvestatakse iga lapse arengut ja toetamisvajadusi ning pakutakse neile asjakohast tuge.

Lapse arengu hindamisel lähtutakse tema individuaalsest arengust ja riikliku õppekava valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest.

8.1.Lapse arengu toetamise põhimõtted

Kõik töötajad toetavad lapse arengut ja tema võimete kujunemist. Lasteaed lähtub õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest, mille kohaselt osaleb laps õppe- ja kasvatustegevuses suurema osa ajast koos kõigi teiste lastega ja oma õpetaja juhendamisel. Lapse individuaalsest vajadusest lähtudes korraldatakse lapsele õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös võimetekohane õpe ja vajalik tugi.

Lapse arengu toetamiseks määrab direktor **tugiteenuste koordineerija (TUKO)**, kelle ülesanne on korraldada lasteaiasisest meeskonnatööd, mida on vaja õppe ja arengu toetamiseks, ning koordineerida lasteaiavälises võrgustikutöös osalemist. Tugiteenuste koordineerija toetab ja juhendab õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel, nõustab vanemaid ning teeb õpetajatele ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, lasteaias pakutavate lapse arengut toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks ning põhikooli ülemineku toetamiseks.

Lasteaias toimuvad vähemalt kord aastas **ümmarlauad**, kus osalevad rühmameeskond ja tugispetsialistid ning hinnatakse kõigi laste arengut ja toetamisvajadusi, mis protokollitakse.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eesti keele omandamist toetatakse järjepidevalt ja teadlikult igapäevategevuste kaudu. Tegevuste kavandamisel arvestatakse lapse vanust ja arengutaset.

Andekate laste puhul pakuvad õpetajad ja tugispetsialistid vajadusel täiendavat juhendamist, et arendada nende võimeid.

8.2.Lapse arengu hindamise põhimõtted ja dokumenteerimine

Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hindamisel jälgivad ja analüüsivad õpetajad lapse arengut nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õppe- ja kasvatustegevustes.

Hindamise aluseks on lapse eeldatavad arengutulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Vanemale tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Õpetaja koostab vähemalt üks kord õppeaastas **lapse arengust kirjaliku kokkuvõtte** ning vajadusel viib lapse arengu toetamiseks vanemaga läbi **arenguestluse**, mis dokumenteeritakse. Arenguestluse käigus:

- annab vanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- vanem esitab seisukohti ja ootusi lapse arengu suhtes;
- lepitakse kokku mõlema osapoole edasised tegevused lapse arengu toetamiseks.

Arenguestluse tulemused **dokumenteeritakse** (küsimustik lapsevanemale, arenguestluse kokkuvõtte lapse arengu kohta).

Hindamise eesmärk on saada terviklik ülevaade lapse arengu tugevatest ja arendamist vajavatest valdkondadest ning selgitada välja lähima arengu tsoon, avalduv probleem ja selle mõju lapse toimetulekule. Tugiteenuste koordineerija juhtimisel koostab lasteaias meeskond täpse **kava**, milles määratletakse lapse olulised arenguvaldkonnad, kasutatavad hindamismeetodid, vaadeldavad tegevused ja mängud, lapsele antavad ülesanded, kaasatavad tugispetsialistid ning kogutav info lapse õpi- ja kasvukeskkonna, sh koduse keskkonna kohta. Hindamisel osalevad õpetajad koostöös abiõpetajate ja lapsehoidjatega, kes mõtestavad lapse arengu hindamise ja toetamisega seotud küsimusi ning arenduskohti.

Hindamise kavandamisel lepitakse kokku, mida, kuidas, millal ja kes hindab. Kaasatakse vajadusel vanemad. Hindamine toimub õppeasutuses **kehtestatud hindamise kava alusel**.

Lapse arengu hindamine ja kirjeldamine **dokumenteeritakse elektroonilises infosüsteemis ELIIS**.

Laste arengu hindamise vormid ELIISis:

- **individuaalse arengu jälgimise kaart** on dokument, kuhu koondatakse lapse arengu, oskuste ja toetuse vajaduse kohta käiv teave. Individuaalse arengu jälgimise kaardi avab rühmaõpetaja koostöös teiste õpetajate ja tugispetsialistidega ning see koostatakse kord aastas ajavahemikul aprillist maini. Kaart võimaldab õpetajal, lapsevanemal ja tugispetsialistidel jälgida lapse arengut ajas, planeerida sobivaid tegevusi ning hinnata rakendatud meetmete tulemuslikkust. IAJK eesmärk on koguda ja süstematiseerida teavet lapse arengu, oskuste ja vajaduste kohta, et kavandada sobivaid õppe- ja kasvatusmeetmeid.
- **lapse arengu hindamise tabel** – täidetakse kaks korda aastas (jaanuar, mai);
- **koolivalmiduskaart** – täidetakse koolieelsete laste jaoks enne kooli astumist (märtsist mainini).

Tagasiside lapsevanemale antakse arenguestluse käigus.

8.3.Hindamise meetodid ja vahendid

Laste arengu jälgimiseks kasutab rühmaõpetaja erinevaid meetodeid, mille tulemused dokumenteeritakse ja kogutakse portfooliosse või elektroonilisse infosüsteemi ELIIS:

- **Vaatlus** – on lapse või lastegrupi eesmärgipärane ja süsteemne jälgimine loomulikus keskkonnas igapäevategevuste ja mängu käigus.
- **Vestluse** käigus räägib laps oma mõtetest, ideedest ja vestleb täiskasvanuga turvalises õpi- ja kasvukeskkonnas. Vestluse ajal kuulatakse last hinnanguid andmata.
- **Küsitlus (intervjuu)** on lapse või vanema info kogumise meetod, mida võib teha individuaalselt või gruppis. Küsimused peavad olema selged ja eakohased, et saada vajalikku teavet, arvestades lapse või vanema verbaalset võimekust.
- **LAHE e-vahend** – viieaastaste laste arengu hindamise elektrooniline tööriist (EIS), mis võimaldab hinnata lapse arengut mitmes valdkonnas ning annab õpetajale kohese tagasiside (õpetaja valik).
- Hinnates ja täites 6–7-aastaste laste ning alates 3. eluaastast laste arengu jälgimise kaarte, saab tugineda materjalile „**Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng**“ (Kristi Kirbits) (2023).
- **Fotod ja joonistused (saab paigaldada nii arengumappi kui ELIIS-i)**
- **Portfoolio (arengumapp)** on lapse arengut kajastav kogumik, kuhu koondatakse lapse tööd, joonistused, fotod ja kommentaarid. Portfooliot täiendatakse regulaarselt ning see toetab lapse eneseväljendust, refleksiooni ja arengu teadlikku jälgimist.
- **Lapse enesehindamine ja refleksioon**

8.4.Koolivalmiduse hindamine

Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed **koolivalmiduskaardi, hiljemalt 1.maiks**, milles on kirjeldatud lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemused. Koolivalmiduskaardi täidavad rühmaõpetajad, tugispetsialistid ning liikumis-, ujumis- ja muusikaõpetajad – kõik, kes on lapse arengu toetamisel osalenud. Täidetud koolivalmiduskaardid vaatab üle õppejuht. Koolivalmiduskaardi kaudu toimub lapsevanemale tagasiside andmine lapse arengu ja koolivalmiduse kohta. Koolivalmiduskaardi sisu arutatakse läbi eelnevalt koos lapsevanematega vestluse käigus.

Vanem annab ARNO-keskkonnas nõusoleku, et kool, kus laps asub täitma koolikohustust, saab lasteaialt läbi Eliis-keskkonna koolivalmiduskaardi. Koolivalmiduskaart võimaldab jätkata koolis lapse arengu jälgimist, õpetuse individualiseerimist ja diferentseerimist ning vajadusel tugiteenuste osutamist.

Edasilükkamise alused

Laps võib kooliõpinguid alustada ühe õppeaasta võrra hiljem, kui seda soovitab tema koolivalmidust hinnanud lasteaed või [põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 47](#) nimetatud kooliväline nõustamismeeskond ([HaS § 10¹ lg 4](#)).

Soovitada õpinguid alustada ühe õppeaasta võrra hiljem saab, kui ([HaS § 10¹ lg 5](#)):

- **lapse tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed või enesekohased oskused** ei ole õpingute alustamiseks vajalikul määral välja kujunenud (puudutab individuaalset arengut) või

- laps vajab **haiguse, trauma või tervisehäire** tõttu pikaajalist ravi ja tema tervises seisund ei võimalda tal igapäevases õppetöös osaleda (puudutab tervises seisundit).

8.5. Tugispetsialistide töökorraldus, tugiteenuste rakendamine ja dokumenteerimine

Logopeed hindab lasteaia rühmades igal õppeaastal kõiki uusi ning jälgimisel olevaid lapsi septembris ning vajaduse korral ka õppeaasta jooksul. **Pedagoogid** pööravad tähelepanu lapse arenguerisustele ja vajadustele ning teavitavad sellest logopeedi ja tugiteenuste koordineerijat. Õpetajad teavitavad lapsevanemaid laste logopeedilisest hindamisest.

Kui laps vajab tugispetsialisti tuge, sisestab **tugispetsialist** hindamistulemused ELIIS keskkonda **lapse individuaalse arengu jälgimise kaardile** ja saadab kokkuvõtte lapsevanematele.

Kui lapsele ei osutata tugispetsialisti teenust, lisatakse hindamistulemused lapse arengu tagasiside lahtrisse.

Kui selleks tekib vajadus, tagatakse lapsele lasteaia tugispetsialistide teenus või pakutakse lapsevanemale nõustamist, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõike 3 alusel kehtestatud [tugispetsialistide teenuse kirjeldusest ning selle rakendamise korrast](#).

Tugispetsialistide teenuste osutamiseks loob võimalused lasteaia pidaja ja teenuse osutamist korraldab lasteaed. Lapsel on õigus saada tuge alates vajaduse tuvastamisest.

Tugiteenuse osutamiseks küsib tugispetsialist lapsevanemalt kirjalikku nõusolekut.

Õppeasutus võib kaasata teenuse vajaduse hindamisel ja õppijale toe valikul teiste valdkondade spetsialiste väljastpoolt õppeasutust, teavitades sellest vanemat.

Teenuseid osutatakse õppeasutuses või vanema nõusolekul muus asukohas. Teenuse osutamisel muus asukohas teeb teenuse osutaja koostööd õppeasutusega ning edastab õppeasutusele vajalikku infot teenuse sisu, mahu ning tulemuslikkuse kohta.

Tugispetsialist teeb lapsega seotud tegevuste sissekanded ELIIS keskkonnas rühmapäevikusse, mis tagab info kättesaadavuse nii lapsevanemale kui ka rühmaõpetajale.

8.6. Lapse toetamise vajaduse väljaselgitamine, toe rakendamine ja dokumenteerimine

Toe vajaduse väljaselgitamine toimub:

- lapse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise kaudu, mille viivad läbi tugispetsialistid, vajadusel kaasatakse ka teisi spetsialiste;
- lasteaiale esitatud objektiivsete andmete põhjal või
- koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel

8.6.1. Toe määramine ja rakendamine

Lapse arengu jälgimine ja analüüs on meeskondlik protsess, kus iga osapool – õpetaja, lapsevanem, tugispetsialist ja tugiteenuste koordineerija – täidab oma rolli ja vastutust.

Õpetaja

- jälgib iga lapse arengut ning märkab varakult eristuvaid vajadusi;
- kohandab õppemeetodeid, materjale ja tegevuste raskusastet vastavalt laste individuaalsetele vajadustele;
- kasutab diferentseeritud õpet, mängulisi ja multisensorseid õppemeetodeid;

- suhtleb lapsevanematega, jagades tähelepanekuid ja soovitusi koduse toe kohta.

Tugispetsialistid –

- eripedagoog aitab kohandada õppe- ja kasvatustegevusi lapse eripärast lähtuvalt ning nõustab õpetajat ja lapsevanemat;
- logopeed töötab lapse kõne- ja keeleoskuse arendamisega, nõustab õpetajat ja vanemaid;

Tugiteenustekoordineerija

- koordineerib suhtlust vanemate, õpetajate ja spetsialistide vahel, et tugi oleks terviklik ja järjepidev;
- aitab õpetajal ja rühma meeskonnal hinnata, millised tugimeetmed on juba rakendatud ning millist täiendavat tuge võiks kaaluda;
- jälgib, et lasteaias oleksid olemas vajalikud tugisüsteemid ja arengut toetavad kookulepped.

Lapsele vajaliku toe liigi määramine algab õpetaja tähelepanekutest ja analüüsist igapäevases õpikeskkonnas, seejärel kaasatakse lasteaia tugimeeskond ning lapsevanemad. See protsess jaguneb kolmeks omavahel seotud etapiks: märkamine, kaardistamine ja sekkumine.

Märkamine

- õpetaja jälgib süstemaatiliselt lapse igapäevast toimetulekut ja arengut rühmas;
- hindamisel arvestatakse lapse osalemist õppe- ja mängutegevustes, suhtlemis- ja koostööoskusi eakaaslastega, eneseväljendus- ja keskendumisoskusi, emotsionaalset seisundit ning käitumist;
- tuvastatakse võimalikud eripärad ja murekohad lapse arengus, mis võivad viidata vajadusele täiendava toe järele;
- jälgitakse raskuste esinemise sagedust, avaldumise aega ning konteksti (nt kindlates tegevustes või situatsioonides), et tagada lapsele õigeaegne ja asjakohane toetus.

Kui õpetaja märkab lapse arengus püsivamaid erisusi või muresid, alustatakse kaardistamist eesmärgiga süsteemselt koguda teavet lapse arengu, tugevuste ja toetusvajaduste kohta ning mõista, milles laps vajab tuge ja kuidas teda parimal viisil rühma igapäevaelus toetada.

Kaardistamine hõlmab:

- lapse arengu süstemaatilist jälgimist ja dokumenteerimist (nt arenguestluse materjalid, vaatlused, arengu jälgimise kaardid);
- koostööd lapsevanemaga (arutelud koduste tähelepanekute ja ootuste teemal);
- vajadusel konsulteerimist lasteaia tugispetsialistiga.

Sekkumine algab pärast seda, kui lapse arengu kaardistamise tulemusel on selgunud konkreetne valdkond, milles laps vajab sihipärast ja süsteemset tuge. /

Sekkumine:

- tegevuste kohandamist lapse võimete ja huvide järgi;
- individuaalset juhendamist tegevuse jooksul;
- rühmarutiinide ja õppematerjalide mitmekesistamist;
- sotsiaalseid oskusi, kõnet, motoorikat või tähelepanu toetavaid harjutusi;
- koostööd lapsevanemaga koduse toe tagamiseks.

Toe rakendamist jälgitakse ja hinnatakse järjepidevalt; kui üldise toe meetmed ei taga lapse arengule ja heaolule vajalikku tuge ning lapse raskused püsivad või süvenevad, hinnatakse täiendava ehk tõhustatud või eritoe vajadust.

Erituge pakutakse lapsele siis, kui vaatamata tõhustatud toe raames rakendatud sihipärastele, individuaalselt kohandatud meetmetele ning õpetajate ja tugispetsialistide koostööle ei ole

lapse arengus toimunud oodatud edenemist ning lapse toetusvajadus eeldab püsivamat, intensiivsemat ja mitme valdkonna spetsialiste kaasavat tugisüsteemi.

Tugiisikut kasutatakse eritoe rakendamisel siis, kui laps vajab tavarühmas igapäevases toimetulekus ja tegevustes osalemisel järjepidevat individuaalset juhendamist ja tuge, mida õpetaja ning olemasolevad tugimeetmed üksi ei suuda piisavalt tagada.

8.6.2.Laste toe liigid ja rakendamise põhimõtted

Lapsel on õigus saada tema vajadustele vastavat tuge vajaduse tuvastamise hetkest alates. Iga lapse arengut toetatakse vastavalt tema individuaalsetele vajadustele ning lasteaia õppe- ja kasvatustegevuses rakendatakse kolmetasandilist tugisüsteemi.

Üldine tugi

Kui lapsel on kohanemiskasvatusraskused või tekib mahajäämus eeldatavate arengutulemuste saavutamisel on vajalik üldtugi.

- õpetaja pakutav individuaalne lisajuhendamine
- tugispetsialisti teenus
- õpe individuaalselt või alarühmas
- vajadusel individuaalne arenduskava.

Kui lasteaia tagatud üldine tugi ei anna lapse arenguks soovitud tulemusi, teeb tugiteenuste koordineerija vanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud toe või eritoe rakendamise vajaduse väljaselgitamiseks.

Koolivälise nõustamismeeskonna soovitus kantakse hariduse infosüsteemi pärast seda, kui vanem on andnud nõusoleku soovitus rakendada. Nõusolek esitatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

Üldise toe rakendamine on rühmaõpetaja ülesanne. Vajadusel kaasatakse tugispetsialist. Õpikeskkonda kohandatakse nii, et laps saavutab õpieesmärgid.

Tõhustatud tugi

Tõhustatud tuge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab:

- vähemalt üht tugispetsialisti teenust;
- spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid ning;
- individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12 lapsega rühmas.

Tõhustatud tuge saab soovitada kooliväline nõustamiskomisjon. Tõhustatud tuge rakendatakse tavarühmas, kus on loodud lapse vajadusi arvestav keskkond ja tagatud tugispetsialisti regulaarne abi või kuni 12 lapsega rühmas juhul, kui tavarühmas rakendatud meetmed ei toeta piisavalt lapse arengut ega arvesta tema erivajadusi.

Eritugi

Erituge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab:

- mitut tugispetsialisti teenust;
- kohandusi mitmes valdkonnas (spetsiifiline õppe- ja kasvatustegevuse korraldus, keskkond, metoodika või spetsiifilised vahendid) ning
- pidevat individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni kuue lapsega rühmas.

Erituge saab soovitada kooliväline nõustamiskomisjon.

Tõhustatud või eritoe rakendamiseks on üldjuhul vajalik nõustamismeeskonna soovitus ja vanema nõusolek, kuid see ei ole nõutav, kui lapsel on diagnoositud raske tervises seisund või puue.

8.6.3.Dokumenteerimine

Haridusliku erivajadusega lapse hindamise, testimise ja uuringute tulemused, samuti õpetajate tähelepanekud, tugispetsialistide ja koolivälise nõustamismeeskonna antud soovitused, kohandused õppes, rakendatud tugimeetmed ja hinnang nende tulemuslikkuse kohta märgitakse lapse **individuaalse arengu jälgimise kaardile**.

Tõhustatud ja erituge vajavate laste puhul muutub IAJK tugimeeskonna töö alusdokumendiks, mis sisaldab:

- lapse üldandmeid (nimi, vanus, rühm, täitmise kuupäev);
- lapse tugevusi ja huvisid (nt millistes tegevustes laps tunneb end kindlalt, mida naudib);
- arenguvaldkondade kirjeldust (kognitiivne, sotsiaalne, emotsionaalne, kehaline, kõne areng jm);
- tähelepanekuid ja näiteid lapse toimetulekust igapäevaolukordades;
- märkusi rakendatud toetusmeetmete ja nende tulemuslikkuse kohta;
- kokkuvõtet ja soovitusi edasiseks arendamiseks.

Vajaduse korral koostab rühmaõpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti ja vanemaga lapsele alushariduse riikliku õppekava alusel **individuaalse arenduskava** (IAK). IAK eesmärk on kirjeldada lapse arengut toetavaid eesmärke, tegevusi ja vastutajaid, kui laps vajab tõhustatud või erituge.

Lasteaias koostatakse individuaalne arenduskava (IAK) lapsele:

- kellele on koolivälise nõustamismeeskonna poolt soovitatud tõhustatud või erituge;
- kelle areng erineb oluliselt eeldatavatest arengutulemustest ja vajab süsteemset ning pikaajalist toetust;
- kelle õppe- ja kasvatustegevust tuleb märkimisväärselt kohandada.

Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse koostöös tugispetsialistide ning vanemaga kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest, arengueesmärkide saavutamisest ning lapse edasistest vajadustest.

IAK põhineb IAJK-l kogutud andmetel ja meeskonna arutelul ning sisaldab:

- lapse üldandmeid (nimi, sünniaeg, rühm/klass, kontaktisikud);
- lapse tugevusi ja arenguvaldkondi, mis vajavad toetust;
- lühi- ja pikaajalisi eesmärke, mis on selgelt sõnastatud ja mõõdetavad;
- toetavaid tegevusi eesmärkide saavutamiseks;
- vastutajaid ja rolle;
- rakendamise perioodi ja hindamissagedust;
- kokkuvõtet perioodi lõpus.

Arenduskavas määratletakse:

- programmi periood;
- lapse arengueesmärgid;

- rakendatavad tugimeetmed ja -teenused;
- õppe ja kasvatustegevuse kohandused;
- tulemuste märkamine ja kokkuvõtte koostamine.

Arenduskava rakendamist jälgitakse pidevalt ning selle tulemuslikkust hinnatakse kokkulepitud ajavahemike järel. Vajadusel tehakse kavas muudatusi.

Üldtoe puhul ei ole individuaalne arenduskava alati kohustuslik, kuid lapse arengu jälgimine ja tugimeetmete dokumenteerimine on kohustuslik.

9.VANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lasteaia töötajad ja lapsevanemad teevad koostööd lapse arengu ja tervise toetamiseks, mis põhineb vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Õpetaja ning vanem vahetavad regulaarselt informatsiooni lapse arengust, õppimisest ja tervisest ning vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ja nende rakendamisse. Vanemaid kaasatakse võimalusel õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ning läbiviimisse ning neile antakse teavet tegevuste põhimõtete ja alushariduse alusväärtuste kohta. Koostöös tugiteenuste koordineerijaga loob õpetaja vanemale võimaluse saada nõu ja tuge lapse arengu toetamisel.

Koostöövormid:

- Septembris toimuvad rühmades lastevanematega **koosolekud**. Vajadusel võib korraldada ka erakorralisi koosolekuid;
- **Individuaalsete vestluste** ning elektroonilise infosüsteemi ELIISi kaudu vahetavad õpetaja ja vanem regulaarselt teavet lapse arengu, õppimise ja tervise kohta. Vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ning nende elluviimisse.
- **Arenguvestlused** toimuvad kevadel ning vajadusel ka õpetaja või lapsevanema soovil.
- **Ühisüritused** (üritused, mis põhinevad lasteaia tegevuskaval ning on seotud rahvakalendri tähtpäevade ja lasteaia traditsioonidega, toimudes rühma-, lasteaia- või linna tasandil.)
- **Lastevanemate kaasabi** rühma ürituste ettevalmistamisel, teemamaterjalide muretsemisel, õppekäikudel ja väljasõitudel osalemine.
- **Lapsevanemate nõustamine** lapse õppe- ja kasvatusküsimustes (õpetajad, tugispetsialistid, õppejuht, direktor, kutsutud spetsialistid)
- **Rahuloluküsitlused** vanemate tagasiside saamiseks.
- **Hoolekogu tegevus**. Õppeaasta alguses valivad lapsevanemad esindajad lasteaia hoolekogusse, mille ülesanne on vanemate, lasteaia töötajate ja lasteaia pidaja koostöös suunata, planeerida ja jälgida õppe- ja kasvatustegevust ning luua selleks paremaid tingimusi.

Informatsiooni saamine

- Elektrooniline keskkond ELIIS (igapäevane kirjavahetus, puudumiste märkimine, rühmapäeviku lugemine, plaanide vaatamine jm)
- lasteaia ja rühma infostendidel
- lasteaia kodulehel www.paikseke.ee
- Lasteaia Facebook'i lehel

Lastevanemad saavad külastada õppe- ja kasvatustegevusi ning tutvuda lasteaia töökorraldusega.

10.ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaia Päikseke õppekava on uuenev ja arenev dokument.

Õppekava uuendamine toimub, kaasates õpetajaid ja hoolekogu esindajaid.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid on võimalik esitada lasteaia õppekoosolekul ja lapsevanematel hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekutel.

Õppekava uuendamine toimub, kaasates õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajaid ja hoolekogu esindajaid.

Direktor kinnitab õppekava ja selle muudatused, olles ära kuulanud hoolekogu arvamuse.

LISAD

Lisa 1. Lapse eeldatavad üldoskused vanuseti. Tuge vajava lapse toetamine

1.1. Eeldatavad mänguoskused vanuseti

3-4 aastase lapse eeldatavad oskused	4-5 aastase lapse eeldatavad oskused	5-6 aastase lapse eeldatavad oskused	6-7 aastase lapse eeldatavad oskused
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki“).	Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- loob selge ja turvalise mängukeskkonna, kus mängureglid ja tegevused on lapsele arusaadavad;
- kasutab pildikaarte ja visuaalseid abivahendeid mängu alustamise, reeglite selgitamise ja eneseväljenduse toetamiseks;
- alustab mängu väiksemates gruppides või üks-ühele olukordades;
- on lapsele eeskujuks mängu alustamisel ja rollide jaotamisel;
- kasutab sensoorset mängu (nt liiv, vesi, erinevad tekstuurid), mis toetab eneseregulatsiooni, tähelepanu ja motoorsete oskuste arengut;
- pakub struktureeritud ja etteaimatavat mängutegevust (vajadusel kindla sisendiga), mis aitab lapsel rahuneda ja keskenduda;
- toetab mängu kaudu sotsiaalsete oskuste kujunemist (nt ootamine, jagamine, kordamööda tegutsemine).

Sensoorsed mängud on eriti sobivad lastele, kellel esineb raskusi suhtlemisel, keskendumisel või emotsioonide reguleerimisel, ning võimaldavad osaleda mängus ka vähese keeleoskuse korral.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Õpetaja:

- kasutab mängus korduvaid ja igapäevaseid väljendeid (nt „palun“, „aitäh“, „anna“);
- seob sõnad žestide, miimika ja tegevustega, et toetada arusaamist;
- loob keeleliselt vähese nõudlikkusega mänguolukordi, kus laps saab suhelda tegevuse kaudu;
- julgustab last suhtlema kaaslastega mängu kaudu, ilma liigse keelelise surveeta;
- toetab lapse osalemist ühistes rolli- ja koostöömängudes.

Koostöö lapsevanemate ja spetsialistidega

Õpetaja:

- vahetab regulaarselt infot lapsevanemate ja tugispetsialistidega lapse mänguoskuste, huvide ja arenguvajaduste kohta;
- lepib kokku ühised eesmärgid ja toetusviisid erinevates keskkondades;
- korraldab vajadusel näidismänge, kus lapsevanem saab koos lapsega õppida mänguoskusi toetavaid võtteid;
- tagab järjepideva ja ühtse lähenemise lapse toetamisel kodus ja lasteaias.

1.2. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

3-4 aastase lapse eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed“).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe- kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).	Suudab täita kahe- kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi“) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?“) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.

Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“).	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- loob selge ja struktureeritud õpikeskkonna, kus tegevuste eesmärgid, reeglid ja töökorraldus on lapsele arusaadavad;
- kasutab visuaalseid abivahendeid (pildid, skeemid, näidised) ülesannete mõistmise ja meeldejätmise toetamiseks;
- jaotab õppetegevused väiksemateks etappideks ning annab juhiseid lühidalt ja ühe sammu kaupa;
- annab lapsele piisavalt aega ülesannete sooritamiseks ning kasutab kordamist;
- võimaldab õppimist paaris või väiksemas rühmas;
- kasutab praktilisi ja sensoorset tuge pakkuvaid tegevusi (nt sorteerimine, katsed, esemeline tegutsemine), mis toetavad tähelepanu ja mõtlemise arengut;
- julgustab last, märkab edusamme ja toetab positiivse õpikogemuse kujunemist.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Õpetaja:

- kasutab õppetegevustes lihtsat ja korduvat keelekasutust;
- seob sõnalised juhised visuaalsete vihjete, žestide ja tegevustega;
- toetab sõnavara ja mõistete omandamist pildikaartide, teemamängude ja praktiliste tegevuste kaudu;
- loob keeleliselt vähese nõudlikkusega õpisiituatsioone, kus laps saab õppida tegutsedes;
- julgustab last suhtlema eakaaslaste ja täiskasvanutega ilma liigse keelelise surve ja hindamiseta;
- toetab eneseväljendust ka mitteverbaalsete vahendite kaudu (joonistamine, liikumine, tegevuspõhine õppimine).

1.3. Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

3-4aastase lapse eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
Märkab täiskasvanu	Märkab teiste tundeid,	Arvestab teiste tunnetega	Püüab mõista teiste

suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	püüab lojutada või aidata.	grupitegevustes.	inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepitut reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- lähtub lapse individuaalsest arengutasemest ja valmisolekust, pakkudes vajadusel rohkem aega, individuaalset juhendamist või väiksema grupi turvalist keskkonda;
- rakendab tugevustel põhinevat lähenemist, võimaldades lapsel ennast väljendada talle sobival viisil (nt joonistamine, kehakeel, mäng);
- loob struktureeritud sotsiaalseid olukordi (nt rollimängud, mängulised dialoogid, Ben Furmani oskuste õpe), kus sotsiaalseid oskusi harjutatakse samm-sammult;
- kohandab füüsilist keskkonda, kasutades rahulikke nurgakesi, kindlat päevakava ja visuaalset tuge, et vähendada ärevust ja toetada turvatunnet;
- pakub tugevamat täiskasvanu tuge ja on lapsele eeskujuks sobiva käitumise, koostöö ja emotsioonide reguleerimise osas;
- peegeldab ja sõnastab lapse tundeid ning käitumist, aidates lapsel neid paremini mõista ja juhtida.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Õpetaja:

- toetab lapse sotsiaalset toimetulekut lihtsustatud ja korduva keelekasutuse abil;
- kasutab visuaalseid vahendeid (piktogrammid, emotsioonikaardid), kehakeelt ja miimikat sotsiaalsete olukordade mõistmise toetamiseks;
- võimaldab lapsel osaleda sotsiaalsetes tegevustes ka vähese keeleoskuse korral, keskendudes tegevuspõhisele suhtlusele;
- julgustab last järk-järgult rühmategevustes osalema, vähendades keelelist ja sotsiaalset survet;
- teeb koostööd perega, hoides usalduslikku kontakti ning vajadusel kasutades tõlkeabi;
- jagab lapsevanematega soovitusi, kuidas toetada lapse sotsiaalsete oskuste arengut ka kodukeskkonnas.

1.4. Eeldatavad eneseregulatsiooni oskused vanuseti

3-4aastase lapse eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitut reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualet kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esimesed eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esimesed tööharjumused.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- loob lapsele selged ja rutiinsed tegevused, kasutades päevakava, visuaalseid abivahendeid ja korduvaid tegevusi, et toetada turvatunnet;
- juhendab last järk-järgult, jaotades ülesanded väikesteks ja selgeteks sammudeks;
- annab rahulikku ja toetavat tagasisidet, keskendudes lapse edusammudele ja sobivatele valikutele;
- pakub lapsele rahunemiseks kindlat kohta või tegevust (nt rahunemispesa, hingamisharjutused);
- sõnastab ja peegeldab lapse tundeid, aidates lapsel neid mõista ja nimetada;
- õpetab rahunemismeetodeid (nt sügav hingamine, sõrmede loendamine, liikumisharjutused);
- demonstreerib oodatud käitumist ning annab vihjeid ja näpunäiteid lapse käitumise ja mõtete reguleerimiseks;
- teeb koostööd lapsevanematega, jagades soovitusi ja tegevusi, millega toetada lapse eneseregulatsiooni ka kodus.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Õpetaja:

- kasutab tunnete kaarte, pilte ja olukordade kujutisi, et toetada lapse eneseväljendust;
- sõnastab enda ja lapse tundeid lihtsas ja selges keeles, kasutades lühikesi ja korduvaid fraase;

- toetab kõnelist suhtlust žestide, miimika ja kehakeelega;
- annab lapsele piisavalt aega olukorrale reageerimiseks ja rahunemiseks ning diferentseerib tegevusi ja juhendamist vastavalt lapse vajadustele, võimaldades tegutsemist lapse enda tempos;
- sõlmib lapsega lihtsaid ja selgeid kokkuleppeid;
- pakub lapsele valikuvõimalusi, et toetada iseseisvust ja kontrollitunnet;
- märkab ja tunnustab iga sobivat viisi, kuidas laps oma tundeid väljendab või käitumist reguleerib.

Lisa 2. Lapse eeldatavad arengu tulemused vanuseti. Tuge vajava lapse toetamine

Mina ja keskkond valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatseid ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatseid, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatseid kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pere liikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda

Alavaldkond	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
	saanud haiget.	tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	helistada hädaabinumbriks ning millist infot helistades edastada.	ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegade.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegade.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskonnas (nt ohud metsas,	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskonnas (nt ujumine täiskasvanu	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja

Alavaldkond	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
	veekogudel).	järelevalveta, rattasõit kiivrita).		olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.
Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööle raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitut reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehekult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Valdkonnas *Mina ja keskkond* toetatakse lapse eneseteadvuse, ümbritseva mõistmise ning turvalise ja hooliva keskkonna tajumise arengut. Õpetaja loob mängulise ja uurimusliku

õpikeskkonna, kus laps saab kogeda, uurida, märgata ja seoseid luua, arvestades tema individuaalseid vajadusi, huve ja arengutaset.

Üldised diferentseerimise tehnikad:

- lähtumine lapse huvidest;
- valikuvõimaluste pakkumine;
- erinevad rollid rühmategevustes vastavalt lapse tugevustele;
- õppetegevuse kohandamine vastavalt raskusastmele;
- positiivne, julgustav ja konkreetne tagasiside.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja :

- arvestab lapse füüsilist, kognitiivset, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut ning individuaalseid võimeid;
- kohandab tegevusi lapse tempos ja võimekuse järgi, jagades ülesanded väiksemateks etappideks, andes lisaselgitusi ja pikendades sooritusajaga;
- kasutab meeltepõhiseid ja aktiivõppe meetodeid ning võimaldab tegevusi väiksemates gruppides või üks-ühele, et pakkuda rahulikumat ja keskendunumat õpikeskkonda;
- toetab lapse eneseregulatsiooni igapäevases rutiinis, kasutades visuaalseid ajakavasid, emotsioonikaarte ja teisi abivahendeid.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Muukeelse lapse puhul on oluline arvestada tema kodukultuuri, keelekeskkonna ja varasemate kogemustega. Valdkonna teemade mõistmist toetatakse eelkõige läbi näitlikkuse, kogemusliku õppe ja mängu.

Õpetaja:

- arvestab õppetegevuste kavandamisel lapse varasemate kogemuste, kodukultuuri ja keelekeskkonnaga;
- seob valdkonna Mina ja keskkond teemad lapse igapäevaelu ja tuttavate kogemustega (nt loodusnähtused, kombid, rutiinid);
- teavitab lapsevanemaid aegsasti käsitletavatest teemadest, et perel oleks võimalus neid lapsega emakeeles arutada ja mõistmist toetada;
- tutvustab uut sõnavara ja mõisteid järkjärguliselt, lähtudes lapse arusaamisest ja keelelisest valmisolekust;
- kasutab visuaalseid, praktilisi ja mitmemeelseid õppemeetodeid (esemed, pildid, fotod, videod, liikumine, tegevuslikud olukorrad);
- soodustab lapse keelelist eneseväljendust mängulistest tegevustes (liikumise-, rolli- ja dramatiseeringumängud);
- toetab keele mõistmist lihtsa, selge ja korduva kõne ning osutamisega konkreetsetele esemetele ja tegevustele;
- võimaldab üks-ühele suhtlust ja väiksemates gruppides tegutsemist keelelise arengu toetamiseks;
- kujundab keele- ja kultuuriteadliku õpikeskkonna, kasutades „rääkivaid seinu” (pildid, sümbolid, kalendrid, laste looming);
- tugevdab lapse turva- ja kuuluvustunnet, väärtustades nii lapse kodukultuuri kui ka vastuvõtva kogukonna kultuuri;
- tasakaalustab keeleõppe koormust, vältides lapse liigset ülekoormamist;

Andeka lapse toetamine

Andekat last toetatakse pakkudes talle süvendatud õppimisvõimalusi, mis arendavad tema mõtlemist, loovust ja vastutustunnet.

Õpetaja:

- arvestab lapse võimeid ja huvisid, kui tema teadmised ja oskused valdkonnas Mina ja keskkond on eakaaslastest ees.

- pakub süvendatud uurimisvõimalusi, keerukamaid ülesandeid ja loovaid väljendusvõimalusi.
- kasutab avastus- ja projektõpet, iseseisvaid loodusvaatlusi ning erinevate keskkondade analüüsi keerukamate seoste mõtestamiseks.
- võimaldab lapsel seada kõrgemaid eesmärke ja reflekteerida oma õpitegevust.
- julgustab tegutsemist rühmas eestvedajana, jagades teadmisi ja toetades kaaslaste õppimist, arendades sotsiaalseid oskusi ja vastutustunnet.

Keel ja kõne valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkonnad	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirja pildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteõeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhisteile.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab	Saab aru kuuldu sisust ja suudab

Alavaldkonnad	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
		sellele sobivalt reageerida.	sellele reageerida ja sobivalt vastata.	sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti

3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.	Mõistab tuttavat teemat ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viipega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites),	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.

3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjpildis oma nime.	loeb üksikuid sõnu.	
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.	Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	Teab peast mõnda tuttavat eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Toevajadusega laste keele- ja kõnearendamine nõuab järjepidevust ja individuaalset lähenemist. Lapse toetamisel arvestatakse tema sõnavara ja kõnest arusaamise oskust. Lapsele luuakse turvaline ja stressivaba suhtluskeskkond.

Üldised diferentseerimise tehnikad:

- visuaalsete tuge kasutamine päevakava mõistmiseks ning ruumide ja esemete nimetuste õppimiseks, lisades pildi juurde ka sõna.
- visuaalsete materjalide kasutamine vanemate laste puhul, eemaldades pildid lugemisoskuse arendamiseks.
- piltide sidumine päevakavaga, et laps mõistaks tegevuste järjekorda ja tunneks end turvaliselt.
- lasteaia ruumide märgistamine piltidega ja nende sidumine päevakavaga, et laps oskaks ruume oma rühma tegevustega seostada.
- mänguliste tegevuste kasutamine info paremini omandamiseks.
- kõne arendamine laulude ja liisusalme abil, lisades liigutusi sõnade meeldejätmiseks ja seostamiseks.
- foneemiteadlikkuse ja rütmitunnetuse toetamine korduvate liisusalmi tegevuste kaudu.
- erinevate rollimängude (nt mänguköök, arst, pood) kasutamine igapäevase sõnavara omandamiseks, lugemis- ja kirjutamisoskuse ning sotsiaalsete oskuste arendamiseks.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- arendab lapse sõnavara, kuulamis- ja kõnemõistmisoskust jutustamise ja jutukeste kuulamise kaudu;
- kasutab pildimaterjali ja kuuldu analüüsimist, et aidata lapsel paremini mõista sisu;
- julgustab last välja mõtlema kuulnud muinasjutule uus lõpp või analüüsima tegelaste tundeid;
- soodustab igasugust kirjeldamist, et laps saaks uusi sõnu, looks seoseid ja mõistaks ümbritsevat keskkonda;
- kasutab lihtsaid igapäevaelu kirjeldusi ja konkreetseid näiteid keele ja kõne arengu toetamiseks.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Muukeelse lapse puhul on oluline arvestada tema eelneva keelekeskkonna, sõnavara ja sotsiaalsete oskuste tasemega.

Õpetaja:

- hoiab lapsele suunatud kõne selge ja lihtsana, kasutades lihtsaid lauseid, aeglast kõnetempot ning korrates olulisi sõnu ja fraase.
- vähendab taustamüra, et laps saaks paremini keskenduda kõnele.
- asub lapse kõrgusele ja loob silmside, et tagada tähelepanu ja kontakti.

- arvestab võõra keelekeskkonna väsitavat mõju ning kohandab suhtlemist vastavalt lapse võimekusele.
- rakendab reeglit „1 inimene = 1 keel”, kus rühmaõpetaja suhtleb lapsega eesti keeles ja lapsevanemad oma emakeeles, vältides keelte segamist.
- hindab lapse arengut, arvestades eelnevat lasteaias käimise perioodi ja kokkupuudet eesti keelega, vajadusel tuginedes noorema vanuseastme eeldatavatele tulemustele või IAK-le.
- kasutab rühmaruumis sõnasedeleid, eesti keelseid raamatuid ja huvitavaid keeleõppemeetodeid, et motiveerida lapse sõnavara laienemist ja keele omandamist.

Andeka lapse toetamine

Andekad lapsed vajavad väljakutseid, mis arendavad sõnavara, mõtlemist ja loovust.

Õpetaja:

- pakub keerukamaid ja avatud ülesandeid;
- suunab last mustreid ise looma, selgitama ja muutma;
- kasutab loogika- ja nuputamismänge (nt Logico, tangramid);
- arendab sõnavara ja keeleoskust jutustamise, kuuldu analüüsimise ja pildimaterjali kaudu;
- integreerib igapäevaelu tegevuste kirjeldamist keeleõppe toetamiseks;
- loob õpikeskkonna, kus laps saab iseseisvalt proovida ja eksida;
- kasutab rollimänge ja fantaasiat, et arendada suhtlemisoskust ja sotsiaalseid oskusi.

Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui (>), vähem kui (<) ja võrdselt (=).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, -, =.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaagadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist,	Mõistab täiskasvanu toel, et	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal)	Oskab määrata kellaaega täistundides.

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
	seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	ja nimetab seda õigesti.	
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Lapse matemaatikaalase arengu toetamisel lähtutakse tema individuaalsest arengutasemest, toevajadustest ja keelelisest taustast. Õpetaja märkab lapse tugevusi ja arenguvajadusi ning kohandab õppetegevusi vastavalt lapse võimekusele.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- pakkub mitmekesiseid ja eakohaseid õppetegevusi, arvestades iga lapse individuaalset arengutaset, toevajadusi ja keelelist tausta.
- loob õpikeskkonna, kus laps saab katsetada, avastada ja kogeda matemaatilisi mõisteid mängu kaudu.
- märkab iga lapse individuaalset taset ja pakub jõukohaseid ning huvi tekitavaid ülesandeid, et toetada edasiminekut ja tagada positiivne enesetunne.
- kasutab individuaalset tööd, töö alagruppides ja tegevuskeskusi, et erineva tasemega lapsed saaksid sobivaid väljakutseid.
- arvestab lapse kognitiivset, visuaal-ruumilist ja motoorset võimekust ning matemaatilisi oskusi, kohandades vajadusel õpikeskkonda ja metoodikat.
- diferentseerib ülesandeid keerukuse, abivahendite ja juhendamise taseme kaudu, kasutades näiteks visuaalseid ja praktilisi materjale (nt kell, kalender, numbrikaardid) lapsele, kellel on raskusi abstraktse mõtlemisega.

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Õpetaja:

- toetab muukeelse lapse keelelist mõistmist, kasutades visuaalseid selgitusi, kehakeelt, sõnastuse lihtsustamist ja matemaatiliste mõistete korduvat kasutamist erinevates kontekstides;
- teeb koostööd lapsevanematega, et mõista lapse tugevusi ja arenguvajadusi ning tagada arengu järjepidevus ka koduses keskkonnas;
- julgub soovitada vanematel toetada lasteaias õpitavate oskuste omandamist kodus emakeeles, et laps mõistaks sisu paremini ja omandaks sõnavara ka eesti keeles;
- pakub muukeelsele lapsele koduseid tegevusi ja mängu (nt täringumängud, kujundite sorteerimine, mustrite jätkamine), mis toetavad lasteaias õpitava kinnistamist.

Andeka lapse toetamine

Andekat last toetatakse pakkudes talle süvendatud õppimisvõimalusi, mis arendavad tema loogilist mõtlemist, analüüsivõimet, probleemilahendusoskust ja matemaatilist arutlemist.

Õpetaja:

- pakkub keerukamaid ja avatuud ülesandeid;
- suunab last mustreid ise looma ja selgitama;

- kasutab loogika- ja nuputamismänge (nt Logico, tangramid);
- toetab iseseisvat mõtlemist ja probleemilahendust.

Kunsti valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspile.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspile.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitööd ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Kunstitegevused pakuvad lapsele võimalust väljendada oma mõtteid, tundeid ja kogemusi ning toetavad loovuse, eneseväljendusoskuse, peenmotoorika, tähelepanu ja ruumilise mõtlemise arengut. Õpetaja loob turvalise ja tunnustava keskkonna, kus on väärtustatud eelkõige loominguline protsess, mitte lõpptulemus.

Üldised diferentseerimise tehnikad:

- visuaalsete abivahendite võimaldamine;
- piisav aja ja tempo võimaldamine tegevusteks vastavalt lapse oskustele ja enesetundele, jagades töö vajadusel väiksemateks etappideks;
- erihuvidele toetumine;
- spetsiaalsete töövahendite (paksud pliatsid, suuremad pintsliid, erineva tugevusega voolimismass) võimaldamine;

- vajadusel tugispetsialiste – eripedagoogi ja logopeedi kaasamine, et kohendada abivahendeid ja tegevusi vastavalt iga lapse arengule.

Tuga vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- jagab tegevused lühikesteks ja konkreetseteks etappideks, et toetada tähelepanu- ja keskendumisraskustega lapsi.
- pakkub vahelduvaid tegevusi, mis on lõimitud lapse huvidega, et suurendada motivatsiooni ja osalemist.
- võimaldab tundlikumatel lastel valida sobivaid töövahendeid või tempot, aktsepteerides lapse tundeid ja eelistusi (nt laps ei pea kätt värvi sisse kastma, kui see on ebamugav).

Muu keele- ja kultuuritaustaga lapse toetamine

Muukeelse lapse puhul võib kunst olla oluline alternatiivne eneseväljendusviis, mis toetab enesekindlust ja suhtlemist ka siis, kui keeleoskus on alles arenemas.

Õpetaja:

- annab suulise juhendamise kõrval visuaalseid juhiseid ja näidiseid;
- kasutab lihtsat ja selget keelt ning kordab olulisi sõnu;
- seostab eestikeelseid mõisteid piltide, esemete ja tegevustega;
- julgustab last oma kunstitööst rääkima ning tunnustada tema eneseväljendust;
- loob turvalise keskkonna, kus laps julgeb katsetada ja eksida;
- arvestab lapse kultuuritausta ja isiklikke kogemusi teemavalikul.

Andeka lapse toetamine

Andekat last toetatakse, pakkudes talle võimalusi iseseisvaks loovaks tegutsemiseks ning keerukamate ideede ja lahenduste otsimiseks.

Õpetaja:

- võimaldab lapsele valikuvabadust teema, materjalide ja väljundi osas;
- suunab last iseseisvalt planeerima ja juhtima oma loomingulist protsessi;
- pakkub avatud ülesandeid, mis arendavad loovust ja probleemilahendusoskust;
- toetab lapse huvide ja tugevuste avaldumist kunstitegevustes;
- julgustab last oma ideid selgitama ja teistega jagama.

Lapse loovuse arengut toetab järjepidev koostöö kodu ja lasteaia vahel

Õpetaja:

- julgustab lapsevanemaid pakkuma lapsele kodus loovtegevusi ja ühiseid kunstilisi tegevusi;
- kaasab last aruteludesse ja probleemide lahendamisse;
- esitab avatud küsimusi, et toetada lapse mõtlemist ja eneseväljendust;
- jagab vanematega infot lapse huvide ja edusammude kohta.

Muusika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
	emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkukk, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantsu, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantsu üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Õpetaja loob muusikategevustes lapsele toetava keskkonna, arvestades tema sensoorseid ja emotsionaalseid vajadusi. Muusikategevustes jälgitakse lapse reaktsioone, huvi ja toimetulekut, et pakkuda talle turvalist ja jõukohast õpikogemust. Vajadusel võimaldatakse muusikategevustes osalemist väiksemas grupis või individuaalselt.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- pakub lapsele jõukohaseid ja lühikesi muusikategevusi, mis toetavad eduelamust;
- arvestab lapse helitundlikkusega ning kasutab õrna kõlaga pille ja salvestisi;
- võimaldab lapsel valida osalemise määra, koha ruumis ja sobiva vahendi;
- jälgib lapse reaktsioone ning kohandab tegevusi vastavalt tema vajadustele;
- teeb koostööd rühmatöötajate, tugispetsialistide ja lapsevanematega.

Kõne- või keeleteotust vajava lapse toetamine

Muusikategevused toetavad keele arengut ning pakuvad lapsele võimalust õppida keelt loomulikus ja motiveerivas keskkonnas. Laulude ja liikumiste kaudu kinnistuvad sõnavara, rütm ja hääldus.

Õpetaja:

- tagab, et lauluteksti mõistmine on õppe käigus tähelepanu keskmes;
- kasutab illustreerivat pildimaterjali, esemeid ja piktogramme, et toetada väiksemate või keeleliselt tuge vajavate laste arusaamist;
- toetab lapse individuaalset keele arengut, selgitades vajadusel raskesti mõistetavaid sõnu ja väljendeid muusikategevuse käigus;
- seob laulud rühmas käsitletavate teemadega, et luua tähenduslikke seoseid ja toetada keelelist arusaamist;
- rakendab individuaalset tööd laulutekstiga, et tugevdada sõnavara ja kõne arengut;
- jälgib logopeedilisel tugiteenusel olevate laste kõne arengut ning soodustab omandatud kõneliste oskuste kasutamist laulude kaudu õpitu kinnistamiseks.

Andeka lapse toetamine

Muusikaliselt andekate laste puhul on oluline märgata nende huvi, võimekust ja arengupotentsiaali ning pakkuda neile sobivaid väljakutseid.

Õpetaja:

- pakub lapsele tema lähima arengu tsooniga vastavaid keerukamaid ülesandeid;
- võimaldab individuaalset tööd või tegevusi väiksemas grupis;
- toetab lapse loovust, eneseväljendust ja esinemisjulgust;
- teeb koostööd lapsevanematega lapse arengu toetamiseks.

Liikumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudeid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestvamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab harjutusi õpetaja	Sooritab harjutusi	Sooritab harjutusi õpetaja	Oskab sooritada

3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jälgendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kalgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kalgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kalgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kalgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mänge, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlikke elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mänge, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mänge.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kalgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

Lapse liikumisalase arengu toetamine

Lapse liikumisalase arengu toetamisel lähtutakse tema individuaalsest arengutasemest, kehalistest võimetest, toevajadustest ning keelelisest taustast. Liikumistegevused loovad aluse lapse füüsilise, vaimse ja sotsiaalse arengu toetamiseks ning kujundavad positiivset hoiakut liikumise ja tervisliku eluviisi suhtes.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Õpetaja selgitab esmalt välja lapse liikumisoskused ja arengutaseme ning kavandab tegevused vastavalt lapse individuaalsetele võimetele. Jõukohased ja kordamist võimaldavad ülesanded toetavad lapse motivatsiooni, enesehinnangut ja liikumISRõõmu.

Tuge vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- pakub parasjagu pingutust nõudvaid ja lapse arengutasemele vastavaid liikumisülesandeid;
- arendab üld- ja peenmotoorikat, pöörates tähelepanu koordineerimisele, täpsusele ning silma ja käe koostööle;

- kaardistab lapse tugevused ja arenguvajadused, tuginedes igapäevastele vaatlusele ja lapse arengule;
- koostab vajadusel individuaalse arenduskava koostöös lapsevanema ja tugispetsialistidega;
- kasutab diferentseeritud õppemeetodeid, arvestades lapse individuaalseid (nt visuaalsed abivahendid, lühikesed ja selged juhised);
- kohandab õpikeskkonda ja õppematerjale, et vähendada segajaid ning toetada lapse keskendumist;
- loob toetava ja turvalise õpikeskkonna, kus laps julgeb katsetada ja pingutada;
- märkab ja tunnustab lapse edusamme ning pingutust.
- toetab last koostööle teiste lastega, rakendades paaris- ja rühmatöid;
- reguleerib õppetöö tempot ja mahtu vastavalt lapse võimekusele (nt kohandab ülesannete keerukust, annab rohkem aega ülesannete täitmiseks, võimaldab puhkepause);
- kaasab vajadusel tugispetsialiste (eripedagoog, logopeed) ning teeb nendega koostööd lapse arengu toetamisel.

Kõne- või keeleteotust vajava lapse toetamine

Liikumistegevused toetavad kõne arengut ning aitavad lapsel mõista ja omandada uusi mõisteid läbi tegevuse ja kogemuse.

Õpetaja:

- kasutab juhendamisel lihtsat keelt, kehakeelt ja näitlikustamist;
- kasutab visuaalseid abivahendeid, žeste ja liigutuste ette näitamist;
- kordab juhiseid ja mõisteid erinevates olukordades;
- seob liikumistegevused tunnetuse, mõtlemise ja mälu arendamisega;
- teeb koostööd logopeedi ja teiste tugispetsialistidega.
- arvestab lapse keele- ja kultuuritausta ning loob toetava õhkkonna.

Andeka lapse toetamine

Liikumisalaste tugevustega lapse puhul on oluline pakkuda talle täiendavaid väljakutseid ning võimalusi eneseteostuseks.

Õpetaja:

- pakub keerukamaid ja mitmeosalisemaid liikumisülesandeid;
- võimaldab lapsel liigutusi kombineerida ja ise välja mõelda;
- kaasab lapse eestvedaja või abilise rolli rühmategevustes;
- toetab lapse enesejuhtivust, loovust ja koostööoskuste arengut.

Koostöö perega

Lapse liikumisalase arengu toetamine toimub koostöös perega.

Õpetaja:

- hoiab regulaarset kontakti lapsevanematega ning vahetab infot lapse arengu kohta;
- küsib vanematelt tagasisidet lapse huvide ja vajaduste kohta;
- julgustab vanemaid toetama lapse liikumisaktiivsust ka koduses keskkonnas.

Ujumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3–4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4–5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5–6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6–7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Liikumis- teadmised	Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgast välja ujumisriided. Arvestab rühmakaaslasti aktiivses tegevuses.	Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. Siseneb iseseisvalt vette.	Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. Teab ja jälgib käitumise reegleid vees. Oskab iseseisvalt vette siseneda.	Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. Teab ja jälgib käitumise reegleid vees.
Põhi- liikumised	Harjub veega. Ei karda vett, liigub mööda terve basseini.	Harjub vees horisontaalset asendit võtma, hõljuma ja libisema kõhuli ja sellili asendis. Harjutab vee all hinge kinni hoidmist ja mullide puhumist. Õpib töötama sirgete jalgadega. Õpib sooritama õpetaja suulisi ülesandeid.	Oskab vee all mulle puhuda, hoida hinge kinni 5 sekundit. Oskab teha mitu järjestikust sisse- ja väljahingamist. Sukeldub ja toob põhjast uppunud mänguasi. Oskab hõljuda sellili ja kõhuli asendis (tähe ja noole kujul). Libiseb vee peal kõhuli asendis, hoiab hingamist kinni. Libiseb sellili asendis koos ujumvahenditega. Oskab jalgu õigesti liigutada kõhuli ja selili asendis.	Oskab vee all mulle puhuda, hinge kinni hoida 10 sekundit. Oskab teha 10 korda järjest sisse- ja väljahingamist ühtlases tempos. Sukeldub ja toob põhjast uppunud esemeid. Oskab hõljuda sellili ja kõhuli asendis (tähe ja noole kujul). Libiseb vee peal kõhuli asendis, hoiab hinge kinni. Oskab jalgu õigesti liigutada kõhuli ja selili asendis. Oskab liikuda kõhuli/sellili asendis kasutades jalgu vähemalt 8 m.

Lapse ujumisalase arengu toetamine

Lapse ujumisalase arengu toetamisel lähtutakse tema individuaalsest arengutasemest, toevajadustest, varasemast kokkupuutest veekeskonnaga ning emotsionaalsest valmisolekust. Oluline on kujundada lapses turvatunne, veerõõm ja enesekindlus, mis loovad aluse ujumisoskuse järjepidevale arengule. Õpetaja roll on märgata lapse reaktsioone vees, toetada tema eduelamust ning pakkuda eakohaseid ja jõukohaseid tegevusi.

Lapse arengu toetamine, lähtudes lapse toevajadusest

Õpetaja:

- loob turvalise ja rahuliku õpikeskkonna vees, arvestades lapse võimaliku veehirmu või ülitundlikkusega;
- kohandab tegevuste raskusastet ja tempot vastavalt lapse oskustele (nt libisemine enne ujumist, hingamisharjutused enne sukeldumist);
- võimaldab lapsel valida sobivaid abivahendeid (nt ujumislaua, nuudel);
- pakub võimalust tegutseda väiksemas grupis või individuaalselt;
- toetab lapse hingamiskontrolli arengut järk-järgult ja mänguliselt;
- tunnustab lapse pingutust ja edusamme, toetades positiivset enesehinnangut.

Kõne- või keeleteotust vajava lapse toetamine

Õpetaja:

- kasutab lihtsat ja selget keelt ning lühikesi juhiseid;
- toetab suulist juhendamist visuaalsete näidete ja ette näitamisega;
- seob liigutused ja tegevused konkreetsete sõnadega (nt „hinga sisse“, „hinga vette välja“);
- kordab olulisi mõisteid ja tegevusi erinevates olukordades;
- võimaldab lapsel reageerida ka liigutuse või näitamisega, mitte ainult sõnaliselt.

Andeka lapse toetamine

Õpetaja:

- pakub keerukamaid ja väljakutset pakkuvaid ujumisülesandeid;
- suunab last tehnika täpsustamisele (nt käte ja jalgade töö koordineerimine);

- annab lapsele võimaluse ujuda pikemaid distantse või kombineerida erinevaid ujumisviise;
- kaasab last abistaja või eeskuju rolli rühmategevustes;
- toetab lapse enesekindlust ja motivatsiooni edasisteks ujumisalasteks väljakutseteks.

Koostöö lapsevanematega

Õpetaja:

- vahetab lapsevanematega infot lapse ujumisalase arengu, edusammude ja võimalike raskuste kohta;
- julgustab vanemaid toetama lapse veega harjumist ja ujumisoskust ka väljaspool lasteaeda;
- selgitab ujumisoskuse tähtsust lapse ohutuse, tervise ja üldise liikumisoskuse arengus.

Lisa 3. Lapse arengu hindamise tabelid vanuseti

Lapse nimi:

Lapse arengu jälgimise periood:

Arengutabeli täitja, kinnitab märgiga (roheline ring- oskus on saavutatud, oranž ring- oskus on osaliselt saavutatud; punane ring- oskus ei ole saavutatud; sinine ring – oskust võimatu hinnata), kui laps on eeldatava tulemuse omandanud, kui ta seda pole, siis kirjutada MÄRKUSED, mis vajab veel arendamist

3-4 aastase lapse arengutabel

ÜLDOSKUSED	Jaauar	Mai	Märkused
Mänguoskused			
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.			
Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).			
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.			
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.			
Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).			
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.			
Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.			
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.			
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.			
Tunnetus- ja õpioskused			
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.			
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldudle enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.			
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”).			
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.			
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).			
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevat tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna”).			
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.			
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).			
Sotsiaalsed oskused			
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.			
Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).			
Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.			
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.			
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.			
Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).			
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.			
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.			
Eneseregulatsiooni oskused			
Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).			
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.			
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.			

Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.			
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.			
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).			
LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED			
Mina ja keskkond			
Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.			
Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).			
Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.			
Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).			
Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.			
Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.			
Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.			
Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.			
Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.			
Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.			
Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).			
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.			
Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaegade.			
Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.			
Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).			
Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.			
Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.			
Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.			
Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.			
Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.			
Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.			
Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.			
Keel ja kõne			
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.			
Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.			
Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).			
Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.			

Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.			
Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.			
Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhiste.			
Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.			
Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).			
Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.			
Eesti keelt teise keelena			
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.			
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).			
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).			
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.			
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).			
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.			
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).			
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.			
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.			
Matemaatika			
Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.			
Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.			
Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.			
Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).			
Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.			
Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.			
Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatahti ning kasutab neid mängudes.			
Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).			
Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.			
Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).			
Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .			
Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt pildidel, vestluses vm).			
Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).			
Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaaajaga.			
Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.			
Kunst			
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.			
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliiats, pintsel, savi).			
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.			
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab			

kujutatud objekte.			
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.			
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.			
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.			
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.			
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.			
Muusika			
Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.			
Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).			
Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.			
Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.			
Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).			
Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.			
Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.			
Liikumine			
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.			
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.			
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).			
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.			
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.			
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.			
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.			
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).			
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.			
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.			
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.			
Ujumine			
Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgest välja ujumisriided.			
Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.			
Ei karda vett, liigub mööda terve basseini.			

4-5 aastase lapse arengutabel

ÜLDOSKUSED	Jaanuar	Mai	Märkused
Mänguoskused			
Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.			
Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.			
Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.			
Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”).			
Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.			

Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.			
Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.			
Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.			
Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.			
Tunnetus- ja õpioskused			
Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.			
Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.			
Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.			
Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi“) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?“) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.			
Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).			
Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).			
Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.			
Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).			
Sotsiaalsed oskused			
Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.			
Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.			
Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.			
Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.			
Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.			
Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.			
Pakub ideid tegevuste osas.			
Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.			
Eneseregulatsiooni oskused			
Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).			
Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.			
Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.			
Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.			
Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.			
On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.			
LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED			
Mina ja keskkond			
Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).			
Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatseid ja kuuluvad ainult talle.			
Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.			
Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.			

Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).			
Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.			
Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.			
Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).			
Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.			
Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.			
Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.			
Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).			
Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).			
Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.			
Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).			
Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).			
Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).			
Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).			
Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.			
Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.			
Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).			
Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.			
Keel ja kõne			
Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.			
Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.			
Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.			
Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.			
Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).			
Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).			
Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.			
Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.			
Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.			
Loeb peast liisusalmel/luuletusi.			
Eesti keelt teise keelena			
Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende			

tähendust.			
Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.			
Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.			
Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.			
Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.			
Hääldeb täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.			
Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjapildis oma nime.			
Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.			
Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.			
Matemaatika			
Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).			
Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.			
Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.			
Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.			
Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.			
Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.			
Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.			
Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.			
Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.			
Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).			
Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .			
Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.			
Teab, millisel aastajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.			
Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.			
Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.			
Kunst			
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.			
Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.			
Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.			
Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.			
Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.			
Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.			
Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.			
Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.			
Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.			
Muusika			
Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.			
Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid			

meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.			
Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).			
Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.			
Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.			
Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.			
Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.			
Liikumine			
Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.			
Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.			
Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.			
Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.			
Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).			
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.			
Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).			
Jälgendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.			
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kalgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).			
Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlikke elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.			
Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).			
Ujumine			
Siseneb iseseisvalt vette.			
Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.			
Oskab vees horisontaalset asendit võtta, hõljuda ja libiseda kõhuli ja sellili asendis.			
Oskab vee all hinge kinni hoida ja mulle puhuda.			
Oskab töötada sirgete jalgadega.			
Oskab sooritada õpetaja suulisi ülesandeid.			

5-6 aastase lapse arengutabel

ÜLDOSKUSED	Jaanuar	Mai	Märkused
Mänguoskused			
Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.			
Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.			
Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.			
Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.			
Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.			
Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.			
Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid			

sõlmida.			
Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.			
Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.			
Tunnetus- ja õpioskused			
Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.			
Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus.			
Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).			
Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).			
Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).			
Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.			
Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).			
Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.			
Sotsiaalsed oskused			
Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.			
Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.			
Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslasi.			
Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.			
Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.			
Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.			
Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslasega.			
Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.			
Eneseregulatsiooni oskused			
Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).			
Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.			
Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.			
Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitutest reeglitest.			
Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.			
Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).			
LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED			
Mina ja keskkond			
Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.			
Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatseid, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.			
Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.			
Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.			

Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.			
Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.			
Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbriks ning millist infot helistades edastada.			
Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.			
Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).			
Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.			
Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.			
Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).			
Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.			
Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaegadelega.			
Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.			
Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.			
Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.			
Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.			
Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.			
Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).			
Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).			
Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitut reegleid.			
Keel ja kõne			
Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).			
Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.			
Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.			
Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).			
Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.			
Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.			
Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.			
Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.			
Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.			

Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.			
Eesti keelt teise keelena			
Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.			
Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.			
Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viiuga.			
Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.			
Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.			
Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiuga toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.			
Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.			
Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.			
Teab peast mõnda tuttavamat eestikeelset laulu või luuletust.			
Matemaatika			
Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.			
Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui (>), vähem kui (<) ja võrdselt (=).			
Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.			
Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.			
Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).			
Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.			
Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.			
Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.			
Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).			
Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).			
Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .			
Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaegade.			
Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).			
Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.			
Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.			
Kunst			
Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.			
Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja			

kujutluspilte.			
Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.			
Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.			
Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.			
Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.			
Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.			
Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.			
Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.			
Muusika			
Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.			
Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.			
Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).			
Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.			
Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).			
Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).			
Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.			
Liikumine			
Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.			
Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.			
Sooritab põhilikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.			
Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestvamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.			
Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).			
Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.			
Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.			
Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.			
Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).			
Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).			
Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.			
Ujumine			
Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.			
Teab ja jälgib käitumise reegleid vees.			
Oskab iseseisvalt vette siseneda.			

Oskab vee all mulle puhuda ja hoida hinge kinni 5 sekundit.			
Oskab vee all hinge kinni pidada.			
Sukeldub ja toob põhjast uppunuf mänguasi.			
Oskab hõljuda sellili ja kõhuli asendis (tähe ja noole kujul).			
Libiseb vee peal kõhuli asendis, hoiab hingamist kinni.			
Libiseb sellili asendis koos ujumisvahenditega.			
Oskab õige jalgade liigutamist kõhuli ja sellili asendis.			

6-7 aastase lapse arengutabel

ÜLDOSKUSED	Jaanuar	Mai	Märkused
Mänguoskused			
Suudab mängule keskenduda.			
Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.			
Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.			
Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.			
Algatab mängu ja arendab mängude sisu.			
Täidab mängudes erinevaid rolle.			
Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.			
Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.			
Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.			
Tunnetus- ja õpioskused			
Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.			
Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.			
Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.			
Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.			
Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.			
Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.			
Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.			
Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.			
Sotsiaalsed oskused			
Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.			
Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.			
Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.			
Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.			
Järgib kokkulepitut reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.			
Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.			
Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.			
Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.			
Eneseregulatsiooni oskused			
Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.			
Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.			
Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis			

sihipäraselt tegutseda.			
Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.			
Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.			
Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.			
LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED			
Mina ja keskkond			
Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.			
Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.			
Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.			
Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.			
Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboteid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.			
Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.			
Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.			
Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.			
Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.			
Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.			
Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.			
Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.			
Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.			
Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.			
Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.			
Oskab liikluses ohutult käituda.			
Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.			
Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.			
Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.			
Oskab selgitada raha otstarvet.			
Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.			
Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.			
Keel ja kõne			
Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.			
Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.			
Oskab oma kõnes ning etteõeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.			
Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.			
Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.			
Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.			

Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.			
Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.			
Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.			
Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.			
Eesti keelt teise keelena			
Mõistab tuttavalt teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.			
Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.			
Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.			
Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.			
Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.			
Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.			
Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.			
Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.			
Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.			
Matemaatika			
Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.			
Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .			
Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.			
Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =.			
Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukehi.			
Oskab järjestada kuni viiete esete suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).			
Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.			
Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms).			
Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.			
Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.			
Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .			
Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.			
Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.			
Oskab määrata kellaaega täistundides.			
Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes – all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.			
Kunst			
Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nende vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.			
Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspile.			
Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.			
Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.			
Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.			
Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.			

Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.			
Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.			
Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).			
Muusika			
Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.			
Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.			
Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.			
Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.			
Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.			
Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.			
Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.			
Liikumine			
Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.			
Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.			
Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud.			
Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.			
Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.			
Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.			
Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.			
Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.			
Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).			
Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.			
Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.			
Ujumine			
Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.			
Teab ja jälgib käitumise reegleid vees.			
Oskab vee all mulle puhuda, hinge kinni hoida 10 sekundit.			
Suudab teha 10 korda järjest sisse- ja väljahingamist ühtlases tempos.			
Sukeldub ja toob põhjast uppunud esemeid.			
Oskab hõljuda sellili ja kõhuli asendis (tähe ja noole kujul).			
Libiseb vee peal kõhuli asendis, hoiab hinge kinni.			
Oskab õige jalgade liikumist kõhuli ja sellili asendis.			
Oskab liikuda kõhuli/sellili asendis kasutades jalgu vähemalt 8 m.			

Lisa 4. Temaatiline planeerimine

Orienteeruv õppesisu (õpetaja valib teemasid paindlikult, arvestades rühma laste arengutaset, individuaalseid eripärasid ja huve).

Õppesisu 3-4-aastastele lastele

September

MINA JA LASTEAED

Tere lasteaed: Lapsed, õpetajad, viisakussõnad (tere, palun, aitäh, head aega); rühm: mängima, magama, sööma, pesema. Mina ise: Tüdruk, poiss, näo-ja kehaosad. Sügis puuviljaais: Õun, pirn, ploom. Sügis juurviljaais: Kartul, kapsas, tomat, kurk.

Oktoober

SÜGIS

päevakava: Hommik, päev,öö. Ilm: Tuul, päikse, vihm, pilv. Puud sügisel: Kask, vaher, tamm, kastan. Minu mänguasjad: nukk, auto, pall, konstruktor, kubikud

November

SÜGIS

minu perekond: Ema, isa, õde, vend, vanaema, vanaisa. Isadepäev: Isade töö. Koduloomad: lammas, lehm, kass, koer, hobune, siga. Kodulinnud: part, kana, kukk, tibu. Kadripäev: nukk, rahvariided. Maripäev.

Detsember

TALV, PÄKAPIKUD PIILUVAD

Tuli tali: Talv, lumi, jää, külm, lumepalli veeretamine. Talve riided. Jõuluud: Kuusk, ehtimine, küünlad, väike päkapikk (välimus, suus, sokk). Jõuluvana ja päkapikkude oodates: Jõuluvana, kingikott, pidu, kingi

Jaauar

TALV, MAA ON MEIE KODU

Loomad talvel: Karu, jänes, rebane, orav, siil. Linnud talvel : tihane, leevike, päev, öö. Põhjamaaloomad. Lõunamaaloomad. Talvelõbud: Lumememme tegemine, kelgutamine, suusatamine, uisutamine.

Veebruar

MINU KODU, TÄHTPÄEVAD

Minu kodu: Mööbel. Sõbrapäev: Sõber, hea/halb, viisakus, nõud, pidu, tort, küünlad, õnnitlemine. Eestimaa sünnipäev: lipp, Eesti, rukkilill, pääsuke. Vastlapäev: Rahvakombed, liugulaskmine, vastlakukkel, hernesupp

Märts

OODATES KEVADET

Muinasjutt: muinasjutt, teatrinukud. Tüdrukute nädal: Tüdruk/poiss, nukk, kleit/seelik, juuksed/patsid. Kevade tunnused: päike soojendab, lumi sulab, jääpirukad tilguvad, rohi tärkab. Liiklus ja tänav: Buss, rong, auto. Sebra, valgusfoor

Aprill

KEVAD

Kevade kuulutaja: kuldnokk, pesakast, linnud - pääsuke. Kevadpühad: kukk, kana, tibud, jänes, pajuurvad. Tervis: inimese keha, südamenädal, liikumine, tervislik toitumine, hammaste korrashoid. Kevadlilled: Lill, lumikelluke, sinilill, võilill

Mai

KEVAD, KÕIK VAJAVAD ARMASTUST

Lemmikloomad. Emadepäev: ema/vanaema, õnnitlemine, tulp, nartsiss. Putukad: liblikas, sipelgas, kärbes, lepatriinu, mesilane. Loodus tärkab: seeme, lill, rohi, puu, leht.

Juuni- august

SUVI

Suvi tunnused, lilled. Suveriided, õuemängud, rand, meri, kala. Magus suvi: marjad. Putukad: lapse ohutus

Õppesisu 4-5-aastastele lastele

September

MINA JA LASTEAED

Tere lasteaed: lapsed, õpetajad, viisakussõnad (tere, palun, aitäh, head aega, täiskasvanute töö), minu rühm. Mina ise: mina rühmas, tüdruk, poiss, näo-ja kehaosad. Sügis puuviljaais: õun, pirn, ploom. Sügis juurviljaais: kartul, kapsas, tomat, kurk.

Oktoober

SÜGIS

Päevakava: mängima, magama, sööma, pesema rühma nimi, rühmareeglid, hommik, päev, öö. Ilm: tuul, päikse, vihm, pilv. Puud sügisel: kask, vaher, tamm, kastan, seemned. Minu mänguasjad: nukk, auto, pall, konstruktor, kubikud.

November

SÜGIS

Minu perekond: ema, isa, õde, vend, vanaema, vanaisa. Isadepäev: meeste tööd. Koduloomad: lammas, lehm, kass, koer, hobune, siga. Kodulinnud: kana, kukk, hane, part, tibud. Kadripäev: nukk, rahvariided ja rahvakombed. Märdipäev.

Detsember

TALV, PÄKAPIKUD PIILUVAD

Tuli tali: talv, lumi, jää, külm, lumepalli veeretamine. Talve riided. Jõuluud: kuusk, kaunistamine, küünlad, väike päkapikk (välimus, suu, sokk). Jõuluvana ja päkapikkude oodates: Jõuluvana, päkapikk, kingikott, pidu, kingitus.

Jaanuar

TALV, MAA ON MEIE KODU

Loomad talvel: karu, jänes, rebane, orav, siil. Linnud talvel: tihane, leevike, päev, öö. Põhjamaaloomad. Lõunamaaloomad. Talvelõbud: lumememme tegemine, kelgutamine, suusatamine, uisutamine

Veebruar

MINU KODU, TÄHTPÄEVAD

Minu kodu: maja, korrus, korter, mööbel, naabrid. Sõbrapäev: sõber, hea/halb, viisakus, nõud, pidu, tort, küünlad, õnnitlemine. Minu linn, Eestimaa sünnipäev: lipp, Eesti, rukkilill, pääsuke, tänav, linna hooned. Vastlapäev: rahvakombed, liugulaskmine, vastlakukkel, hernesupp.

Märts

OODATES KEVADET

Muinasjutt: muinasjutt, teatrinukud. Tüdrukute nädal: tüdruk/poiss, nukk, kleit/seelik, juuksed/patsid. Kevade tunnused: päike soojendab, lumi sulab, jääpirukad tilguvad, rohi tärkab. Liiklus ja tänav: buss, rong, auto, sebra, valgusfoor.

Aprill

KEVAD

Kevade kuulutaja: kuldnokk, pesakast, linnud – pääsuke. Kevadpühad: kukk, kana, tibud, jänes, pajuurvad. Tervis: inimese keha, südamenädal, liikumine, tervislik toitumine, hammaste korrashoid. Kevadlilled: lill, lumikelluke, sinilill, võilill

Mai

KEVAD, KÕIK VAJAVAD ARMASTUST

Lemmikloomad. Emadepäev: ema/vanaema, naiste tööd, õnnitlemine, tulp, nartsiss. Putukad: liblikas, sipelgas, kärbes, lepatriinu, mesilane. Loodus tärkab: seeme, lill, rohi, puu, leht.

Juuni – august

SUVI

Suvi tunnused, lilled. Suveriided, õuemängud, rand, meri, kala. Magus suvi: marjad. Putukad: lapse ohutus.

Õppesisu 5-6-aastastele lastele

September

MINA JA LASTEAED

Minu lasteaed ja rühm: minu nimi, sõber, lasteaed, tegevused lasteaias, reeglid. Mina ja minu riided: poiss, tüdruk, kehaosad, riietus, jalanõud. Sügis aias - puuviljad: sügise määrgid, puuviljad,

hoidised. Sügis aias: aedviljad - kapsas, kurk, tomat; juurviljad - porgand, peet, kaalikas, kartul, sibul.

Oktoober

SÜGIS MINU ÜMBER

Mina ja tänav, liiklusohutus: liiklus, tänav, sõidutee, kõnnitee, auto, buss, troll, tramm, liiklusohutus, helkur, liiklusmärgid, ülekäigurada, valgusfoor. Leivanädal: leib, sai, jahu, vesi, suhkur, sool, või, küpsised, küpsetamine, valmistamine. Sügis metsas, puud: puude nimetused, tüvi, oksad, kastanimunad, tammetõud, pohlamarjad, seemed, seeneosad, söögiseened, mürgised seemed. Sügis metsas: metsloomad, sügise tunnused. Rändlinnud: luik, part, hani, pääsuke, käoke.

November

MINU PEREKOND JA KODU

Minu perekond: ema, isa, õde, vend, vanaisa, vanaema, mööbel. Isade elukutsed, isadepäev: isade töö, ehitaja, kaevur, vajalikud tööriistad/vahendid. Mardipäev, mardisandid, mardimask. Kadripäev: nukk, rahvariided, rahvakombed, kangad. Koduloomad: kass, koer, lammas, lehm. Kodanikupäev.

Detsember

TALV JA JÕULUD

Meile saabunud on tali, õues pakane on vali: talv, talve linn, advent - jõuluootus, ettevalmistused jõuludeks. Talveriided, arsti juures: talveriided, arst, polikliinik, haigla, ravim, kraadiklaas. Talvelõbud, päkapikud piiluvad: päkapikkude tegemised, kingitused, paber ja suusatamine, kelgutama, iusutama, lumesõda, lumememm. Jõuluootus küünlavalges: jõuluootus, küünlavalgus, tuleohutus.

Jaanuar

MAAILM MEIE ÜMBER

Loomad talvel: siil, karu, jännes, oravake, hunt, rebane, ilves, talveuni. Talvelinnud: leevike, tuvi, vares, tihane. Põhjamaa loomad: jääkaru, pingviin, morsk, hüljes, polaarnerebane, põhjapõder, sööb kalu, suur ja tugev loom. Lõunamaa loomad: lõvi, kaamel, elevant, krokodiil, kaelkirjak, kilpkonn, sebra, ahv. Mereloomad: morsk, delfiin, merilõvi, merikilpkonn, hai.

Veebruar

LINNAS. TÄHTPÄEVAD

Minu kodu: kodu, maja, maja osad, aadress, (linn, tänav), ruumid, kodutehnika, vannituba, köök, magamistuba. Mina ja minu sõbrad: sõbrapäev, sõbrad, õnnitlema, soovima. Eesti on mu kodumaa, igaühel on lipp: Kodumaa, lipp, tuulelipp, sümbolid (vapp, hümn, rahvuslind, rahvuslill). Linn, kus on minu kodu on kodulinn: linn, erinevad hooned (madal-kõrge), erinevad asutused (lasteaed, kool, raamatukogu), tänav, aadress, postkontor, kirjakandja.

Märts

TEATRIKUU. MUINASJUTUD

Tüdrukute nädal, vastlapäev: nõud, rahvakombed. Muinasjutt: kuningad ja kuningannad, printsid ja printsessid, muinasjutt, kuningas, kuninganna, prints, printsess, headus, kurjus, nõid, võlur, fantaasia, teater, näitleja. Koduloomad, kodulinnud: koer - kutsikas, kass - kassipoeg, lehm - vasikas, kits - kitsetall, hobune - varss, siga - porsas, lammas - lambatall, kitsetall, siga, lehm, vasikas, kukk, hani, kana, tibud, talu/farm, loomamuinasjutud. Kevade tunnused, linnurahva kevadel: kevade kuulutaja - kuldnokk, ööbik, lõoke, pääsuke, kägu, pesakast, pesa, munad pesas, linnupojad.

Aprill

KEVADPÜHAD. LOODUS KEVADEL

Inimene ja tema kehaosad. Looduse kaitse, prügi sorteerimine. Südamenädal, päästeamet: Politsei, politseinik, tuletõrje, tuletõrjuja, ühine hädaabi number 112. Kevadpühad: munadepüha, lihavõtted, munade värvimine (sümboolika), muna, tibu, kana, kukk, jännes.

Mai

KEVAD. EMADEPÄEV

Kevad: päike, loodus tärkab, kevadlilled. Emakene kullapai: ema välimus, naste elukutsed, suhted. Lemmikloomad. Putukad ja mutukad: putukas, lepatriinu, mesilane, liblikas, ämblik, ämblikuvõrk, sipelgas, rohutirts, tundlad, mesitaru, kärbes. Päike ja veeohutus.

Juuni – august

SUVI

Magus suvi: marjad, mängud, jäätis. Suvi tunnused, lilled, õuemängud. Suveriidid, õuemängud, rand, meri, kala. Magus suvi: marjad. Putukad: lapse ohutus. Mull, mull, väiksed kalad: kala, uimed, soomused, vetikas, veekogu, oja, tiik, järv, jõgi, meri, ookean, kalamees, akvaarium. Kivil istus väike konn: kahepaikne, konnakodu, kullas, konn.

Õppesisu 6-7-aastastele lastele

September

MINA JA LASTEAED

Minu lasteaed ja rühm: sõber, lasteaed, tegevused lasteaias, reeglid, kool, koolitarbed. Mina ja minu riided: Poiss, tüdruk, kehaosad, riietus, jalanõud, meenutusi suvest, puhkus, puhkama, reis, rand, ujuma, päevitama. Sügis aias - puuviljad: sügise tunnused, puuviljad, hoidised, tervislik toit, magus, soolane, toidu teekond, lauakombed. Sügis aias – aedviljad, juurviljad: kapsas, kurk, tomat, porgand, peet, kaalikas, kartul, sibul.

Oktoober

bb SÜGIS MINU ÜMBER

Mina ja tänav, liiklusohutus: liiklus, tänav, sõidutee, kõnnitee, auto, buss, troll, tramm, liiklusohutus, helkur, liiklusmärgid, ülekäigurada, valgusfoor. Leivanädal: leib, sai, jahu, vesi, suhkur, sool, või, küpsised, nisu, oder, rukis, valjapõld, traktor, kombain, veski, mölder, küpsetamine, valmistamine. Sügis metsas, puud: puude nimetused, tüvi, oksad, kastanimunad, tammetõtud, pihlamarjad, seemed, seeneosad, söögiseened, mürgised seemed. Sügis metsas: põder, sill, mäger, karu, talveuni, talvekasukas, urg, koobas, metsloomad, sügise tunnused, pori, loigud, vihm, pilved, vihmavari, vihmapiisk. Linnud lendavad ära: rändlinnud, paigalinnud, toonekurg/kured, nokk, tiivad, parv, rivi, luik, part, hani, pääsuke, käoke.

November

MINU PEREKOND JA KODU

Minu perekond: poiss, tüdruk, eluring, sündimine, beebi, ema, isa, õde, vend, vanaisa, vanaema, memm, vanaisa-taat, vanavanemad, lapselaps, hingedeae, sugupuu/perepuu, mööbel. Isade elukutsed, isadepäev: isade elukutsed, mees, meestetööd, ehitaja, kaevur, vajalikud tööriistad/vahendid, julge/vapper, visa, töökas, tugev, tark, kiire, osav. Mardipäev, mardisandid, mardimask. Kadripäev: nukk, rahvariided, rahvakombed, kangad. Koduloomad: kass, koer, lammas, lehm, rahvakombed, riided. Kodanikupäev.

Detsember

TALV JA JÕULUD

Meile saabunud on tali, õues pakane on vali: Talv, talve linn, advent - jõuluootus, ettevalmistused jõuludeks, talveriidid. Arsti juures: arst, polikliinik, haigla, ravim, kraadiklaas. Talvelõbud, päkapikud piiluvad: advent, piparkook, jahu, pipar, kaneel kalender, päkapikkude tegemised, kingitused, paber ja suusatamine, kelgutama, iusutama, lumesõda, lumememm. Jõuluootus küünlavalges: jõuluootus, jõuluõhtus, jõuluime, jõulupidu, küünlavalgus, tuleohutus.

Jaanuar

MAAILM MEIE ÜMBER

Jälle algas aasta uus, loomad talvel: Uua aasta, aastavahetus, ilutulestik, päike, kuu ja tähed, siil, karu, jänes, oravake, hunt, rebane, ilves, talveuni. Talvelinnud: leevike, tuvi, vares, tihane. Põhjamaa loomad: Põhja-ja lõunapoolus, põhjamaa, loodus-jääpangad ja virmalised, elutingimused põhjamaal, jääkaru, pingviin, morsk, hüljes, polaarnerebane, põhjapõder, sööb kalu, suur ja tugev loom. Lõunamaa loomad: Lõunamaa, džungel, lõvi, kaamel, elevant, krokodiil, kaelkirjak, kilpkonn, sebra, ahv, papagoi, boamadu, taimed. Mereloomad: morsk, delfiin, merilõvi, merikilpkonn, hai.

Veebruar

EESTIMAA. MINU LINN. TÄHTPÄEVAD

Minu kodu: Kodu, maja, maja osad, aadress, (linn, tänav), ruumid, kodutehnika, vannituba, köök, magamistuba. Mina ja minu sõbrad: sõbrapäev, sõbrad, õnnitlema, soovima, Eesti naabrid

Soome, Rootsi, Läti, Venemaa, nabrite lipud, reisimine leavaga, rongiga, bussiga, lennukiga, naaber, põhjanaaber, laev, kapten, meri, rong, vedur. Eesti on mu kodumaa: maakaart, Eesti, pealinn, kodulinn, erinevad transpordivahendid, reisimine mööda Estimaad, kodumaa, lipp, tuulelipp, sümbolid (vapp, hümn, rahvuslind, rahvuslill). Linn, kus on minu kodu on kodulinn: linn, erinevad hooned (madal-kõrge), erinevad asutused (lasteaiad, kool, raamatukogu), tänav, aadress, postkontor, kirjakandja.

Märts

TEATRIKUU. MUINASJUTUD

Tüdrukute nädal, vastlapäev: nõud, rahvakombed. Muinasjutt: kuningad ja kuningannad, printsid ja printsessid, muinasjutt, kuningas, kuninganna, prints, printsess, headus, kurjus, nõid, võlur, fantaasia, teater, näitleja. Koduloomad, kodulinnud: Koer-kutsikas, kass-kassipoeg, lehm-vasikas, kits-kitsetall, hobune-varss, siga-põrsas, lammas-lambatall, kitsetall, siga, lehm, vasikas, kukk, hani, kana, tibud, talu/farm, loomamuinasjutud. Kevade tunnused, linnurahva kevadel: kevade kuulutaja - kuldnokk, ööbik, lõoke, pääsuke, kägu, pesakast, pesa, munad pesas, linnupojad.

Aprill

KEVADPÜHAD. LOODUS KEVADEL

Inimene ja tema kehaosad: skelett - luustik, luud, selgroog, roided, kolju, lihased/muskliid, kopsud minu 5 meelt, meeled, meeleorganid-kuulmine, nägemine, haistamine, maitsmine, kompimine, nahk. Uurime kosmost: kosmonaut, skafander, kosmoserakett, planeedid, tähed, maakera teleskoop, astronoom, looduse kaitse, prügi sorteerimine. Südamenädal, päästeamet: süda, veri, süda minu keha mootor arterid, veenid, politsei, politseinik, tuletõrje, tuletõrjuja, ühine hädaabi number 112. Kevadpühad: Kevadpühad, munadepühad, lihavõttepühad, munade värvimine(sümboolika), muna, tibu, kana, kukk, lihavõttejanes.

Mai

KEVAD. EMADEPÄEV JA HÜVASTI LASTEAD

Kevad aias. Kevad: päike, loodus tärkab, kevadlilled, seemned, taime areng, arenguks vajalikud tingimused. Seemnest kasvab puu. Emakene kullapai: emadepäev, ema tööd kodus, ema abilised - majapidamismasinad, ema välimus, suhted. Lemmikloomad. Putukad ja mutukad: putukas, lepatriinu, mesilane, liblikas, ämblik, ämblikuvõrk, sipelgas, rohutirts, tundlad, mesitaru, kärbes. Hüvasti lasteaiad, lõpupidu: Hüvasti, lõpupidu, koolikell, tähestik.

Juuni – august

SUVI

Magus suvi: marjad, mängud, jäätis, päike ja veeohutus. Suvi tunnused, lilled, õuemängud. Suveriided, õuemängud, rand, meri, kala. Magus suvi: marjad. Putukad: lapse ohutus. Mull, mull, väiksed kalad: kala, uimed, soomused, vetikas, veekogu, oja, tiik, järv, jõgi, meri, ookean, kalamees, akvaarium, Kivil istus väike konn: Kahepaikne, konnakodu, kullas, konn

Lisa 5. Lapse arengu hindamise kava

Aeg	Tegevus	Sisu ja eesmärk	Väljund / dokument
September	Lapse vaatlus Tutvumisvestlus vanematega	Esmased tähelepanekud lapse üldoskuste ja arengutaseme kohta	Vaatlusleht, Eliis - päevik
Oktoober - november	Arengu hindamine ja individuaalne kavandamine (tõhustatud või eri toe vajavad lapsed)	Vajava tuge lapse individuaalsete eesmärkide seadmine/ hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Individuaalne arenduskava (edaspidi <i>IAK</i>)
Jaanuar	Ümarlauad	Lapse tugevuste ja toetamisvaldkondade täpsem analüüs	Ümarlaua protokoll
Jaanuar-veebuar	Arengu hindamine ja individuaalne kavandamine	Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Lapse arengu hindamise tabel, IAK
Märts - Aprill	Lapse arengu (kuni 6-aastased lapsed) hindamine ja koolivalmiduse hindamine (6-7-aastastel lastel)	Lapse arengu kirjalik kokkuvõte, soovitusel	Lapse arengu kirjalik kokkuvõte (kuni 6-aastased lapsed), koolivalmiduskaart (6-7-aastased lapsed)
Mai	Arenguestlus vanema(te)ga	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Arenguestluse protokoll, IAJK ja IAK kokkuvõtted
Mai	Arengu hindamine	Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Lapse arengu hindamise tabel
Mai	Üldkokkuvõte ja edasiside järgmiseks õppeaastaks	Rühma koondanalüüs ja eesmärgid uueks õppeaastaks	Rühma aruanne

Lisa 6. Individuaalse arengu jälgimise kaart

Lapse nimi		Sugu	
Sünniaeg		Vanus	
Kodune aadress			
Kodune keel			
Lasteaia nimi	Sillamäe lasteaed Päikseke		
Rühma nimi ja liik			
Õppepäevi käesoleval õppeaastal		Kohalkäidud päevade arv	
1. Lapse iseloomustus			
Lapse oskused			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
Mängulised oskused:			
Tunnetus- ja õpioskused:			
Sotsiaalsed oskused:			
Eneseregulatsiooni oskused:			
2. Mina ja keskkond			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
3. Keel ja kõne /eesti keel teise keelena kõnelev laps (täidab õpetaja ja vajadusel logopeed)			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
4. Matemaatika			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
5. Kunst			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
6. Liikumine			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
7. Muusika			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
8. Ujumine			
Tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed		
9. Tugispetsialistide hinnang (vajadusel)			
10. Eesmärgid ja ettepanekud edaspidiseks			
Koostajad			
Lapsevanem			
Koostamise kuupäev			

Lisa 7. Lapse individuaalne arenduskava

Lapse ees- ja perekonnanimi:

Sünnikuupäev ja -aasta:

Programmi periood:

Varasem arengulugu, lapse arengutaseme kirjeldus:

Üldoskused

Mänguoskused: Tunnetus- ja õpioskused: Sotsiaalsed oskused: Eneseregulatsiooni oskused:

Lapse arengu analüüs. Teadmised ja oskused valdkondade kaupa

Mina keskkond: Keel ja kõne: Matemaatilised oskused: Kunst: Liikumine: Ujumine

Arenduskava eesmärgid

Üldoskuste arendamine: mänguoskused:

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	
	märts-mai	

Üldoskuste arendamine: tunnetus- ja õpioskused:

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	
	märts-mai	

Üldoskuste arendamine: sotsiaalsed oskused:

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	
	märts-mai	

Üldoskuste arendamine: eneseregulatsiooni oskused:

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	
	märts-mai	

Mina ja keskkond

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	
	märts-mai	

Keel ja kõne / eesti keel teise keelena kõnelev laps

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebruar	

	märts-mai	
--	-----------	--

Matemaatika

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebuar	
	märts-mai	

Kunst

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebuar	
	märts-mai	

Liikumine/ujumine

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebuar	
	märts-mai	

Muusika

Eesmärgid	Tähtaeg	Tulemused
	september-november	
	detsember-veebuar	
	märts-mai	

Õppeaasta lõppus kokkuvõte

Analüüs:

Arenduskava koostajad:

Eesnimi, perekonnanimi	Amet
	õpetaja
	õpetaja

Lisa 8. Lapse koolivalmiduskaart

Üldandmed lapse kohta

Lapse ees- ja perekonnanimi

Sünniaeg:

Kodune keel(ed):

Lasteasutus: Sillamäe lasteaed Päikseke

Lasteasutuses käidud aeg:

Lapse arengunäitajad:

Üldoskuste areng
Mänguoskused:
Tunnetus- ja õpioskused:
Sotsiaalsed oskused:
Eneseregulatsiooni:

Vaimne areng
Mina ja keskkond
Keel ja kõne
Matemaatika
Kunst
Muusika
Üldfüüsiline areng (ujumine, liikumine)

Kokkuvõte lapse koolivalmidusest	
Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused (on/ei ole)	
Arendamist vajavad küljed	Lapse arengu tugevad küljed

Õpetajad/nimed:

Logopeed/nimi (vajadusel):

Lapsevanem

Lasteasutuse direktor või õppejuht:

Allkirjastamise kuupäev:

Lisa 9. Arenguvestluse küsimustik lapsevanemale

Vestluse toimumise kuupäev:

Lapsevanema nimi:

Vestlusel osalesid:

Küsimused	Vastused
Lapse tugevad omadused, huvid, anded. Millele sooviksite oma lapse arendamisel rohkem tähelepanu pöörata, mida saaks Teie arvates õpetaja teha?	
Kuidas suhtub Teie laps lasteaeda, lastesse ja õpetajatesse?	
Kas laps vajab abi ja toetust? Mida on vaja selleks teha lasteaias ja lapsevanemate poolt?	
Kuidas laps omandab eesti keelt? Tema saavutused	
Mis lapsele lasteaias meeldib, mis ei meeldi?	
Kuivõrd olete kursis lasteaias toimuvaga? Millisena näete meie koostööd?	
Tagasiside vestluse kohta (lapsevanema arvamus)	

Lapsevanema allkiri:

Õpetaja allkiri:

Lisa 10. Arenguvestluse kokkuvõte lapse arengu kohta

Lapse nimi:

Arenguvestlus toimus (kuupäev):

Arenguvestlusel osalesid:

.....

(Lapse nimi) on hästi õnnestunud / edu saavutanud / valdkonnad

.....

.....

.....

.....

Vaja oleks arendada/muuta:

.....

.....

.....

.....

.....

Ettepanekud edaspidiseks:

.....

.....

.....

.....

Õpetaja nimi, allkiri:

Lapsevanema(te) arvamus:

.....

.....

.....

.....

Lapsevanema(te) nimi, allkiri

Lisa 11. Vaatlus

Lapse nimi ja vanus:

Aeg:.....

Kaaslased:
.....

Vahendid:
.....

Vaatlus:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Õpetaja nimi:

Lisa 12. Lapse toetamise protsessimudel

Alljärgnev tabel kirjeldab haridusliku erivajadusega (HEV) lapse toetamise protsessi etappide kaupa, tuues välja eesmärgid, tegevused, vastutajad ja ajaraami.

Etapid	Põhitegevused	Vastutajad ja nende roll	Ajakava
Märkamise: lapse arengu eripärade varajane tuvastamine	• Info kogumine • Vaatlused • Andmetesisestamine Eliis keskkonda • Esmane hindamine • Dokumenteerimine	Õpetajad – Info kogumine, lapse arengu jälgimine ja hindamine, dokumenteerimine, lapsevanema ja TUKO teavitamine. Tugispetsialistid – kõnearengu ja üldarengu hindamine, info kogumine. Juhtkond ja TUKO – lisadokumentide jm info jagamine lapse kohta enne lasteaeda tulekut. TUKO - info liikumise koordineerimine. Lapsevanem – taustainfo lapse kohta jagamine, ankeedi täitmine Eliis.ee keskkonnas, dokumentide jagamine tugiteenusekoordineerijaga (otsused, reabilitatsiooniplaan, tõendid tervisest jne).	August–September või 1 kuu jooksul alates lapse saabumisest
Planeerimine: lapse vajaduste täpsem määratlemine ja toe kavandamine	• Ümarlauakorraldamine • IAK koostamine • Tugiteenuste määramine • Vajadusel tugiisiku taotlemine	Õpetajad – eesmärkide sõnastamine igapäeva tegevuste kavandamine, ümarlauad. Tugispetsialistid – ümarlauad, soovitusete andmine ja IAK koostamine TUKO – ümarlauadekorraldamine, protsessi koordineerimine, tõhustatud toe ja eritoetamine. Juhtkond – vajalikuressursitagamine. Lapsevanem – koostööõpetajate, tugispetsialistide, juhtkonna ja TUKOga; vajadusel erispetsialistide külastamine (perearst, eriarstid, kooliväline nõustamismeeskond).	Oktoober või vastavalt vajadusele
Sekkumine: arengut toetavate meetmete rakendamine	• Tegevuskava rakendamine • Õppetegevuse individualiseerimine • Keskkonna kohandamine • Individuaal- ja grupitegevused • Koostööperega • Vajadusel välistespetsialistide kaasamine	Õpetajad – kohandatud õppetegevuste rakendamine, koostöö perega. Tugispetsialistid – viib läbi individuaalsete kõnearenduste tegevuste läbiviimine, õpioskuste arengu toetamine. Lapsevanem – Lapse kodus vastavalt soovitusetele toetamine, vajaduselt tugiteenustekaasamine lasteaia väljas pool. Juhtkond ja TUKO – vanemate kaasamine, vajadusel väljaspoolt lasteaia spetsialistide kaasamine, koostöö teiste asutustega (perearst, eriarstid, kooliväline nõustamismeeskond, Lastekaitse).	Pidev
Tugimeetmeteanalüüs: rakendatud meetmete tulemuslikkuse jälgimine	• Vahekokkuvõte • IAK ülevaatamine • Uute eesmärkide seadmine • Täiendav ümarlaud vajadusel	Kõik osapooled – tulemuste analüüsimine ja ettepanekute tegemine. Edasiste tegevuste planeerimine. TUKO – vahehindamise koordineerimine ja dokumentatsiooni uuendamine.	Jaanuar–veebruar
Hindamine ja lõpetamine: tulemuste hindamine ja sujuva ülemineku tagamine	• Lõpphindamine • Koolivalmiduskaardi täitmine • Info edastamine koolile või teisele lasteaiale • Dokumentide arhiveerimine	Õpetajad – lõpphindangu koostamine. Tugispetsialistid – omaosa koolivalmiduskaardi täitmine. Juhtkond ja TUKO – info edastamise korraldamine ja arhiveerimine. Lapsevanem – tutvub ja annab nõusolekud	Märts–mai või lapse lahkumisel

Rollide jaotus protsessis

Osapool	Peamine roll
Lapsevanem	• lapse arengu ja käitumise kohta info jagamine, mis aitab õpetajal paremini mõista lapse vajadusi ja tugevusi; • osalemine arenguveestlustel ja ühistel aruteludel, kus kavandatakse lapse arengut toetavaid eesmärgid ja tegevusi; • koostöö õpetajaga lapse individuaalsete vajaduste toetamisel, sh kodu ja lasteaia kasvatustavade ühtlustamine; • tagasiside andmine õpetajale lapse heaolu ja õpikogemuse kohta; • osaluse ja huvi näitamine lasteaia tegemistes, üritustel ja projektides, mis tugevdab lapse kuuluvustunnet ja motivatsiooni.
Rühmameeskond	Viib läbi igapäevaseid vaatlusi, kohandab õppetegevust ja keskkonda Meeskonnatöö põhimõtted • Regulaarne infovahetus ja koostöö; • Ühine planeerimine ja tegevuste analüüsimine; • Lapse arengu terviklik käsitlemine; • Individuaalsete vajaduste märkamine ja toetamine.
Teine õpetaja rühmas	• osaleb võrdse partnerina rühma töö planeerimisel, läbiviimisel ja analüüsimisel; • kavandab koos rühmaõpetajaga õppetegevusi; • arutab laste arengu- ja käitumisküsimusi ning teeb ettepanekuid toetavate meetmete rakendamiseks; • lepib kokku vastutuse ja ülesannete jaotuse rühmas; • toetab ühtse kasvatusstiili kujunemist ja laste turvatunnet rühmas.
Abiõpetaja	• toetab õpetajat igapäevaste tegevuste läbiviimisel. • aitab luua hooliva ja turvalise keskkonna. • toetab laste iseseisvuse kujunemist; • abistab lapsi vajadusel (riietumisel, söömisel, mängutegevustes); • jälgib laste heaolu ja emotsionaalset seisundit; • annab õpetajale tagasisidet lapse toimetuleku ja enesetunde kohta.
Liikumisõpetaja	• kavandab ja viib läbi liikumistegevusi; • toetab laste mootorika, koordineerimise ja kehatunnetuse arengut; • kujundab liikumisrõõmu ja tervislikke harjumusi; • arvestab tegevuste planeerimisel laste individuaalseid eripärasid; • teeb koostööd rühmaõpetajaga lapse tervikliku arengu toetamiseks.
Muusikaõpetaja	• kavandab ja viib läbi muusikategevusi. • toetab laste loovuse, rütmitaju ja kuulamisoskuse arengut. • loob võimalusi emotsioonide väljendamiseks läbi muusika ja liikumise. • toetab laste kõne-, sotsiaalsete ja enesväljendusoskuste arengut. • teeb koostööd rühmaõpetajaga ühtse pedagoogilise lähenemise tagamiseks.
TUKO	Koordineerib koostööd, kutsub kokku ümarlauad ja jälgib dokumentatsiooni. • tugimeetmete ja teenuste koordineerimine lasteaias; • info kogumine ja jagamine lapse arengu ja toevajaduse kohta; • õpetaja juhendamine lapse esmase toe kavandamisel; • koostöö korraldamine õpetaja, tugispetsialistide ja lapsevanema vahel; • õpetajate nõustamine ja toetamine HEV-valdkonna küsimustes; • osalemine arenguveestlustel ja meeskonnakoosolekul, kus arutatakse lapse arengut ja edasisi samme; • lasteaia direktorile ettepanekute tegemine pedagoogilise töö

	korraldamiseks.
Juhtkond	- koostöökultuuri ja väärtuspõhise õhkkonna kujundamine, kus kõik töötajad tunnevad end kaasatuna ja kuulguna; - õpetajate töö ja tugiteenuste koordineerimine, et lapse arengut toetavad tegevused oleksid süsteemsed ja järjepidevad; - õpetajate nõustamine ja toetamine tööalastes küsimustes ning ressursside planeerimisel; - õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamine, sh eesmärkide seadmine, seire ja arendustegevuste suunamine; - meeskonnatunde ja professionaalse ühtsuse tugevdamine regulaarsete koosolekute ja ühiste tegevuste kaudu..
Tugispetsialistid	Tugispetsialistide peamised ülesanded koostöövõrgustikus on: - lapse arengu ja õpivõime hindamine (nt kõne, kognitiivsed, sotsiaalsed või emotsionaalsed oskused); - soovituste andmine õpetajale ja lapsevanemale lapse arengu toetamiseks; - tugimeetmete kavandamine ja rakendamine koostöös õpetaja ja lapsevanemaga; - õppeprotsessi kohanduste ja individuaalsete arengukaartide koostamine ning jälgimine; - nõustamine ja juhendamine, et õpetaja oskaks igapäevatöös kasutada sobivaid võtteid ja strateegiaid lapse toetamiseks; - meeskonnatöö ja info vahendamine, et kõik lapsega seotud osapooled tegutseksid ühise eesmärgi nimel.
Asutusevälised spetsialistid (perearst, laste heaolu spetsialist, rehabilitatsioonimeeskond, kooliväline nõustamismeeskond ja tugikeskuse töötajad)	- lapse arengu ja tervises seisundi hindamine, et selgitada välja lapse tugevused ja toetusvajadused; - soovituste ja juhiste andmine õpetajale ja lasteaiale lapse arengu toetamiseks (nt õppemeetodid, suhtlemisviisid, keskkonnakohandused); - nõustamine ja tugi lapsevanemale lapse arengu, käitumise või tervisega seotud küsimustes; - rehabilitatsiooniplaani või individuaalse tugiplaani koostamine, mille elluviimisel osaleb ka õpetaja; - valdkondadeülene koostöö, et lapse arengut toetavad tegevused oleksid järjepidevad ja kooskõlastatud nii kodus, lasteaias kui ka spetsialistide tasandil.

Lisa 13. Traditsioonilised üritused

September

Teadmistepäev

Maailmakoristuspäev

Loominguliste töötubade päev. Looduslikust materjalist kompositsioonide näitus

Salatipäev

Spordinädal Euroopa spordinädala raames

Evakuatsiooni õppimine

Oktoober

Sügispeod

Leivanädal (õppetegevus rühmades, leiva küpsetamine)

Õppetegevus "Tulest targem" Päästeameti projekti raames

November

Isadepäev

Kadripäev

Kodanikupäev

Detsember

Jõululaat

Päkapikud jooksevad

Jõulupeod

Jaanuar

Meelelahutused ujulas

Veebruar

Vastlapäev

Sõbrapäev

Eesti Vabariigi sünnipäev

Märts

Lasteaia Päikseke sünnipäev

Emakeelepäev

Aprill

Südamenädal

Lak-õppe kuu

Teatrinädal

Mai

“Teeme ära!”

Kevadine aialaat

Emadepäev

Lõpupidu

Juuni

Lastekaitsepäev